

Lokalt ledd utveckling

LEADER

MITTLAND PLUS

Utvecklingsstrategi 2015-2023

Landsbygdsutveckling i Bräcke, Ånge, Sundsvall och Timrå

2015-10-22

*Det lyser i fler fönster - vi har blivit fler, vi som väljer
att leva våra liv här. Unga och nya medborgare har
flyttat in till arbete och kreativitet i social ekonomi.*

Sammanfattning

Denna utvecklingsstrategi för Lokalt ledd utveckling genom leadermetoden omfattar Bräcke, Sundsvall, Timrå och Ånge kommun. Leader Mittland Plus är en fusion av de två leaderområdena Mittland och Timråbygd, och inom Havs- och fiskerifonden med en komplettering av Ångermanlands kustland och tillrinningsområden med kommunerna Härnösand, Kramfors, Sollefteå och Örnsköldsvik. Mittland Plus är en signal och ett uttryck för att sammanslagningen är positiv och berikande för utvecklingen av området och inte minst för visionen att *Fler fönster ska lysa i Mitt Land!*

Utvecklingsstrategin för lokalt ledd utveckling genom leadermetoden innebär att projekten arbetar med underifrånperspektiv, partnerskap, samverkan/nätverkande och innovation/lärande för att nå de övergripande målen. Våra mål är skapa fler hållbara sysselsättning, starka lokala kretslopp, lokalt behovsanpassad service och infrastruktur och en öppen och tillgänglig natur för alla. Vår strategi engagerar och mobiliserar människor i föreningar, företag och offentliga organisationer i landsbygd och stad att bidra till en omställning för ett hållbart samhälle med livskraft. I genomförandet initieras samverkande aktiviteter på flera fronter som, var för sig och tillsammans, ska leda till de övergripande målen och att vår vision uppfylls.

Genom Landsbygds-, Havs- och fiskeri-, Regionala och Sociala fonden kan vi förbättra miljön i vattnet, marken och luften och erbjuda innanförskap och arbeten åt fler i både social ekonomi och andra hållbara företagsformer. Med tillgänglighet i service och kommunikation kan fler företag inom olika branscher ha sin bas här och fler kan jobba hemifrån. Varor och tjänster för en lokal, när- och global marknad kan produceras här med naturen som förnyelsebar resurs. Det gör att kapitalströmmarna går åt vårt håll. När fastigheter och lokaler frigörs med lokal kapitalbildning kan familjer och företag flytta in med annan kompetens, andra idéer och metoder. I mötet med det som redan är skapas innovationer, nya lösningar och tankar där även det och de gamla har en plats. Attraktionskraften ökar och besöksnäringen, service och lokal matproduktion får större underlag. Genom att fler unga flyttar in för arbete och fritid i olika former i området ökar den yrkesverksamma befolkningen och medelåldern sänks. Vi får en bättre balans i bärande samhällsstrukturer och en hållbar ekonomi och tillväxt i både stad och land.

Allt detta gör vi i fyra insatsområden: Social ekonomi och lokal kapitalbildning, Företagande och utvecklat entreprenörskap, Tillgänglighet samt Natur- och kulturbevarande insatser. De horisontella målen Hållbar utveckling, Miljö och klimat, Likabehandling och ickediskriminering, Jämställdhet mellan kvinnor och män samt Attityder och mobilisering ska hjälpa oss att styra vår verksamhet mot en hållbar och inkluderad utveckling. Strategin är förankrad och framtagen i en inkluderande process med ett partnerskap som representerar många olika organisationer i det geografiska området. Den är avstämd mot regionala och kommunala visions- och strategidokument och de fyra Struktur- och investeringsfonderna.

Summary in English

This development strategy for Community led local development (CLLD) through a Leader approach includes the municipalities of Bräcke, Sundsvall, Timrå and Ånge. Leader Mittland Plus is a fusion of the two Leader areas Mittland and Timråbygd, and is a supplement with Ångermanland's coastal region and the catchment areas of the municipalities of Kramfors, Härnösand, Sollefteå and Örnsköldsvik in European Maritime och Fisheries Fund. Mittland Plus is a signal and a statement that the merger is positive and enriching for the development of the area and for the vision.

The development strategy for Community led local development through a Leader approach involves interaction, triple partnerships, an innovative and bottom-up approach if it is to achieve its overall objectives of creating sustainable employment, increasing the area's attractiveness, improving service and infrastructure as well as giving access to nature for everyone.

Our approach engages and mobilizes people in associations, companies and public organizations, both in the countryside and in towns, in order to contribute to a transformation into a sustainable society with vitality. Its implementation involves the initiation of collaborative activities on several fronts, individually and collectively, that will lead towards the overall objectives and the fulfilment of our vision.

European Regional Development Fund, European Social Fund, European Agricultural Fund for Rural Development and European Maritime and Fisheries Fund will assist us in improving the environment in the water, soil and air and offer insider ship and work for more people in both the social economy and in other sustainable business models. With availability of services and communication, more companies in various industries will be able to have their bases here and more people can work from home. Goods and services for local, domestic and global markets can be produced here using nature as a renewable resource. This will allow capital flows to come in our direction. When property and premises are released with local capital formation, families and businesses will be able to move in with other skills, other ideas and methods. The meeting point with already exists will create innovations, new solutions and ideas in which both the new and the old have a place. Attractiveness will increase and the hospitality industry, services and local food production will get a stronger foundation. When more young people move into for work and leisure in various forms in the area, the working population increases and the average age is lowered. We get a better balance in load-bearing social structures and a sustainable economy and growth in both towns and the on the countryside.

We will do all this in four action areas: Social economy and local capital formation, enterprise and entrepreneurship, availability as well as nature and heritage initiatives. The horizontal goals of sustainable development, environment and climate, equal treatment and non-discrimination, equality between women and men, as well as attitudes and mobilization will help us steer towards sustainable and including development.

The strategy is anchored and developed in an inclusive process with a partnership representing many different organizations. This is reconciled against the regional and municipal vision and strategy paper and the four Structural and investment funds.

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	0
<i>Summary in English</i>	2
1. Syftet med den lokala utvecklingsstrategin	4
2. Strategins bidrag till EU:s och Sveriges mål.....	4
3. Strategins framtagning	4
4. Utvecklingsområdet	6
4.1 Områdesbeskrivning.....	7
4.2 Behov och utvecklingsmöjligheter	9
5. På vilket sätt är strategin innovativ?	14
6. Vision	15
7. Insatsområden, mål och urvalskriterier	16
7.1 Övergripande mål.....	16
7.2 Horisontella mål	18
7.3 Insatsområden och delmål	20
7.3 Handlingsplan	23
7.4 Urvalsprocess, urvalskriterier och villkor	28
7.5 Mål och indikatorer	32
8. Finansieringsplan.....	38
9. Organisation	39
9.1 Administrativ kapacitet och kansliets arbete (drift).....	39
9.2 Partnerskap och föreningen	40
9.3 LAG - den lokala aktionsgruppen.....	41
10. Samverkan mellan fonder och andra aktörer	43
10.1 Samverkan mellan fonder Lokalt ledd utveckling	43
10.2 Avstämning med andra aktörer.....	45
10.3 Jämställdhet och icke-diskriminering	46
11. Kommunikation	48
12. Uppföljning och revidering.....	51
13. Bilagor.....	54

1. Syftet med den lokala utvecklingsstrategin

Denna utvecklingsstrategi ska användas för att styra LAG: s arbete med prioritering och urval av ansökningar samt partnerskap, kommunikation och fondsamordning.

2. Strategins bidrag till EU:s och Sveriges mål

Alla projekt som prioriteras genom denna utvecklingsstrategi bidrar till att uppnå EU:s tillväxtstrategi EU2020. Därför bygger alla mål och processen för projekturvalet i strategin på de mål som är satt i de inblandade operativa programmen för struktur- och investeringsfonderna. Analyser ligger till grund för en vision och utvecklingsbehov, som leder till insatsområden och specifika mål som kan mätas med hjälp av indikatorer. En handlingsplan visar hur målen i insatsområden ska omsättas i aktiviteter.

3. Strategins framtagande

De ideella föreningarna Leader Mittland och Timråbygd har under strategiprocessen slagits ihop till ett område och efter samtal med Leader Höga Kusten kompletterats med Y län för insatser inom Havs- och fiskerifonden. Vi har jobbat med en skrivargrupp utsedd av LAG från båda områdena och med referensgrupper inom olika specialområden. Vid tillsättande av grupper har vi tagit hänsyn till kompetens, geografi och trepartnerskap.

Inspel till strategin har kommit från större geografiska möten, från mindre tematiska möten med olika delar av partnerskapet och från deltagande i på möten för olika intressegrupper som t ex Winnet, LRF, Hushållningssällskapet, PRO, idrotts- och bygdeföreningar, ungdomsgrupper, företagarföreningar, företagare, kommuner, Mittuniversitetet och Landstinget. Erfarenheter från föregående period har också tagits tillvara som inspel i strategin liksom de synpunkter som kommit in från över 300 personer via enkäter. Open-Space och andra processmetoder har använts på möten.

Information har kontinuerligt presenterats på Facebook och på Leader Timråbygd hemsida. För frågor som rör yrkesfiske och vattenbruk, har möten hållits via en referensgrupp med yrkesfiskare och fiskekonsulent, representanter för fiskevårdsområden mm. För sociala fonden och regionala fonden har också referensgrupper skapats såväl som inom temaområdena integration, ungdom och kulturarv. Grupperna är utsedda på LAG där man tagit hänsyn till intresse, kunskap, geografi och trepartnerskapet.

För att säkerställa trepartnerskapet på lokal nivå har vi dels annonserat våra öppna geografiska möten så att alla har kunnat delta. Dessa möten har genomförts geografiskt, för att möta hela trepartnerskapet på sin hemmaplan. Vi har haft delaktighet från både föreningsliv, företag och offentlig sektor på dessa möten. Vi har dessutom i starten tagit in synpunkter från respektive kommuner avseende deras önskemål inför vårt strategiarbete.

Strategiarbetet har både genomförts och förankrats via LAG-gruppen där alla i partnerskapet är representerade. Under strategiarbetet har vi haft två verksamma LAG och har haft minst två representanter från partnerskapet i alla kommuner som berörs av strategin. LAG-grupperna har sedan valt en skrivargrupp som gjort det praktiska arbetet och LAG-grupperna har också godkänt

Strategin har stämts av mot de ingående fonderna, länens regionala utvecklings- och landsbygdsstrategier, kommunala planer och visionsdokument. Vår strategi harmonierar väl med dessa dokument, samtidigt som den kompletterar dessa eftersom vi satsar på en huvudinriktning med ett lokalt perspektiv med lokala planer, uppbyggnaden av ett lokalt kretslopp med finansiering och social ekonomi.

Omvärldsanalys, se bilaga 2

4. Utvecklingsområdet

Totalt antal invånare i utvecklingsområdet, inklusive tätorter > 20 000 invånare.	131 147 249 207, inkl. området för EHFF
Antal invånare i utvecklingsområdet, exklusive tätorter > 20 000 invånare.	73 982 192 042, inkl. området för EHFF
Områdets totalstorlek i km ² , inklusive tätorter > 20 000 invånare.	10 892 km ²
Områdets storlek i km ² utanför tätorter > 20 000 invånare.	10 825 km ²
Antal invånare per km ² , inklusive tätorter.	12,04/ km ²
Antal invånare per km ² , exklusive tätorter.	6,77/ km ²
Kommuner som omfattas av strategin.	Bräcke, Ånge, Timrå, Sundsvall förutom Sköns, Skönsmons och Gustav Adolfs församlingar och tätortsdel av Selånger församling. För medverkan i Havs- och fiskerifonden även Örnsköldsvik, Kramfors Sollefteå och Härnösand.
Landskapstyper och landmärken	Skogslandskap med stort antal vattendrag. Odlad mark finns främst i älvdalarna och vid större sjösystem. Större öar är Alnön, Brämön, Ammerön. Större sjöar är Marmen, Stödesjön, och Holmsjön. Älvarna Ljungan och Indalsälven rinner nedströms gräns mot Jämtlands län.
Större tätorter och utvecklingscentra	Se under till vänster nedan.
Större tätorter: Sundsvalls tätort och Timrå tätort är i praktiken sammanväxta.	Exempel på utvecklingscentra: Gimån, Mid Sweden Ski Park, Ålsta folkhögskola, Getberget Alpina, Ånge IP, Ånge Bangård och terminal, Söråker folkets hus, E:on arena, Permobil, Timrå ridstadion, Skönviksbergets fritidscentrum Tynderö Bygdegård, Ljustorps bygdegård Indalsleden, Ljungandalsleden, Kustvägen, St. Olofsleden, Skeppshamnsleden, Naturrum Ånge, Nolby alpina, Birsta Handelscentrum, Mittuniversitetet.
Mindre orter med något eller några 1000-tal invånare är t. ex Söråker, Bräcke, Ånge, Matfors, Kvissleby, Bredsand, Fränsta, Stöde, Kälarne, Gällö, Alnö, m.fl.	

Befolkningsförändring för åren 2007–2013

Flyttnetto	- 120 (2293 inkl. tätorten)
Födelsenetto	- 1095 (-807 inkl. tätorten)
Arbetslöshet i procent	8,0 % (8,8 % inkl. tätorten)
Arbetslöshet bland unga (15–24 år) i procent	11,7 % (10,7 inkl. tätorten)
Andel invånare med utländsk bakgrund i %	8,5 % (10,7 inkl. tätorten)
Antal företag med direkt anknytning till fiske och vattenbruk	12 i Leader plus + ca 15 i Höga Kusten
Antal företag per 1 000 invånare	Ca 100
Antal nystartade företag per 1 000 invånare	Ca 5
Andel av befolkningen i procent	
16-24 år	16-24 år 10,3% (10,6 inkl tätort)
25-44 år	25-44 år 23 % (23,9 inkl tätort)
45-64 år	45-64 år 26,8 % (26,4 inkl tätort)
65- år	65- år 22,1 % (21,2% inkl. tätort)

4.1 Områdesbeskrivning

Natur- och kulturarv

I hela området finns stora barrskogsområden, berg med djupa älvdalar och jordbruksmark, vid kusten dessutom havsvikar, deltan och hållar. Hela området är rikt på sjöar, myrar och vattendrag och underjordiska grundvattentäkter med dricksvatten av ypperlig kvalitet. Här finns flera fina fågellokaler, en varierad flora och fauna. 75 naturreservat, många Natura 2000- och naturminnesområden skyddar olika biotoper och lämningar. Här finns 147 fiskevårdsområden.

Odlingslandskapets karaktär andas småskalighet och variation, omgivet av ett stödjande skogslandskap. Kulturmiljöer med äldre bebyggelse finns i skogslandskapet, jordbruksbygderna, fiskelägena och de gamla brukssamhällena. Området har rikligt med fornlämningar från stenålder och framåt, 17 byggnadsminnen, bl.a. Boddas bönhus (år 1291) i Bräcke, många äldre kyrkobyggnader, ett industriminne och kulturreservatet Lögdö bruk. Byggnader med koppling till industri och jordbruk präglar landskapsbilden i såväl inland som kustland.

Inom Havs och fiskefondens område finns bl.a. två BSPA (Baltic Sea Protected Area) Världsarvet Höga Kusten och Vänta Litets Grund. Skuleskogens nationalpark och Sandvikens fiskeläge finns också inom området för Havs- och fiskerifonden.

Näringsliv och entreprenörskap

En större del av befolkningen bor och arbetar vid kusten. De stora industrierna, främst pappers- och kemisk industri men även verkstads- och processindustri har fortfarande en stark ställning och har ett kluster av processkompetens och service i närområdet. I inlandet skapar småföretagandet och offentlig verksamhet i tätorterna arbetstillfällen. Handeln är liten utanför Sundsvallsområdet. Såväl jord- och skogsbruket som yrkesfisket är traditionellt betydelsefulla

näringar. Kvinnor och män återfinns i stor utsträckning i traditionella könsstrukturer och könsroller på arbetsplatserna. Betydligt färre kvinnor än män driver och startar företag.

I området finns 29 licensierade yrkesfiskare 2014 och fångsten utgörs här främst av strömming, sik, lax. Sötvattensarterna abborre, gös och gädda fiskas också. Yrkesfisket är mest effektivt i områden där fisk finns i hög koncentration och finns ofta i anslutning till lek- och uppväxtområden eller vandringsvägar. I samtliga viktiga fångstområden är fisket beroende av flera olika fiskarter. Fångstområden av riksintresse finns i skärgården utanför Örnsköldsvik, vid Ångermanälvens mynningsområde och utanför Sundsvall kring Alnön och Brämön. En viktig förutsättning för fiske är tillgången till hamnar med service till fiskefartygen och landningsmöjligheter av fångsten.

Service

Lands- och glesbygdens invånare har långt till allmän service och det utbud av varor och tjänster som finns i tätorten. Exempelvis livs- och drivmedel, apotek, bank, post och kontantuttag, bibliotek och badhus, kläder och byggvaror mm. Tillgängligheten till tandläkare, vårdcentraler och social service är också låg för många, faktorer som enligt forskning kan leda till sämre hälsa. Vårdcentraler finns i de större tätorterna, länssjukhusen finns i Sundsvall och Östersund medan regionsjukhuset finns i Umeå.

Utbildning

Skolor från förskoleklass finns oftast i tätorten med klasser från årskurs ett till fem. Många barn åker skolskjuts till och från skolan. Gymnasieskolor finns i samtliga kommuner men Bräcke, Timrå och Ånge har ett mindre utbud inom vissa program. En del ungdomar väljer mellan att flytta eller dagpendla långa sträckor till Sundsvall eller Östersund. Många väljer att flytta från regionen till större universitets- och högskolestäder trots att Mittuniversitetet finns här med campus i både Östersund och Sundsvall. Få återvänder efter avslutad utbildning. Jämfört med övriga landet saknar många personer gymnasiekompetens. Arbetsmarknaden är begränsad för vissa med eftergymnasiala studier beroende på yrke och lokal efterfrågan.

Infrastruktur

I Timrå ligger Sundsvall-Timrå flygplats medan Bräcke och Ånge även kan nyttja flygplatsen Östersund-Åre. Vägarna E4, E14, och järnvägens Ostkustbanan, Norra stambanan och Mittbanan är de stora person- och godsstråken för trafik på land. Ånge är en viktig järnvägsknut och terminal. Godshamnar finns i Tunadal och i Söråker och vid de större industrierna. Hamnar, kajer och bryggor för fritidsbåtar och fiske finns, men i liten omfattning, förutom i Höga Kusten som nyligen har gjort stora satsningar.

Vägnätets skick, svaga bärighet och underhåll är ett problem då det i hög grad används för tunga transporter. Busstrafiken har relativt täta turer i tätorter för när- och fjärrtrafik, men turerna är glesare i inlandet och ofta enbart anpassade efter skolornas tider. Pendling och resande görs i huvudsak med fossilbränsleddrivna bilar. Det finns några laddningsställen för elbilar vid de stora vägstråken. Bredband finns i många tätorter men saknas i stora delar av området. Mobiltelefonförsäkring saknas fortfarande på många håll på landsbygden.

Industrierna vid kusten är stora elförbrukare. Vattenkraft produceras i Ljungan och Indalsälven, men även i mindre åar och vattendrag. Vindkraft produceras också i området, exempelvis i Mörttjärnberget i Bräcke och fler är planerade.

Sociala förutsättningar och boende

Landsbygdsdelarna i området har haft en negativ befolkningsutveckling och en stor andel av befolkningen är äldre än 65 år. En stor andel av dem hör till den mer vårdkrävande gruppen 80 år och äldre. Landsbygden har för få invånare för att kunna fungera bra ur flera perspektiv. Vissa avlägsna byar som är så gott som tömda på människor. Undersökningar visar att de unga välutbildade kvinnorna lämnar området först. De kvinnor som stannar kvar arbetar ofta inom vård och omsorg som drabbats av stora nedskärningar och besparingar. Neddragningar drabbar även tätorterna, bland annat Ånge där över 200 statliga jobb försvunnit de senaste åren.

Många hus står tomma men få fastigheter går till försäljning. Samtidigt begränsas inflyttningen i vissa områden av bostadsbrist. Enfamiljshus saknas liksom varianter på flerfamiljsboende för dem vill flytta in eller byta bostad inom sin hembygd. Låga marknadspriser gör att många som flyttat väljer att behålla sina hus som fritidshus eller stående tomma.

Fritid, föreningsliv och kultur

Områdets invånare uppger att de har en god livskvalitet med goda möjligheter till jakt och fiske, bär och svampplockning, att ha egna djur som hästar och en lugnare livsstil. Kultur- och naturmiljön är därför viktig och en källa till kunskap och rekreation. Större sportarenor finns i Sundsvall och Timrå, mindre idrottsanläggningar finns i någon form i områdets centralorter.

Det finns en stark folkrörelsetradition som gett upphov till ett rikt föreningsliv som håller samman landsbygden, ofta med ett entreprenöriellt engagemang. Idrott, jakt, hembygds- och fiskevård är basen i föreningslivet liksom byalag och bygdeföreningar med egna bygdegårdar. Kulturen är viktig och området har en livaktig musik- och teaterverksamhet som i huvudsak bedrivs i föreningar. Samverkan kring kulturevenemang förekommer ofta. Kustområdet har ett större kommersiellt utbud av underhållning.

Många unga på landsbygden saknar kompisar som bor i närheten. Fritidsgårdar och andra mötesplatser finns i vissa tätorter. Ungdomar med tillgång till bredband bygger virtuella mötesplatser med Communitys och LAN över Internet.

4.2 Behov och utvecklingsmöjligheter

Klimat och miljö

Klimatförändringen ställer krav på omställning till förnyelsebara och miljövänliga energilösningar för att förhindra koldioxidutsläpp. Beredskap och handling behövs för att minimera de negativa effekterna av klimatförändringen, men även för att ta vara på dess möjligheter. Vi kan bland annat bidra till ett förbättrat klimat genom bl.a. smarta lösningar för kollektivtrafik och samåkning.

Idag är vår egen kust drabbad av miljöproblem efter bl.a. industriutsläpp. Onaturliga ämnen och gifter, onödiga förpackningar och överkonsumtion är något av det som gör oss till miljöbovar och

förstör förutsättningarna för kommande generationer. Vi kan anstränga oss för att återställa naturmiljön och att förbättra de varor och tjänster vi producerar så att miljöpåverkan minimeras. Vi har stora möjligheter påverka att de produkter och tjänster som konsumeras i regionen ska vara närproducerade och så miljövänliga som möjligt.

Fler invånare

Att behålla och öka regionens befolkning, särskilt unga och i förvärvsarbetande ålder, är en nödvändighet för att på sikt klara försörjningsbördan. Många sätter därför sitt hopp om landsbygdens framtid och utveckling till inflyttare. Vi är för få idag för att landsbygden ska kunna fungera riktigt bra med avseende på skola, äldreomsorg, service, kollektivtrafik, företagande, fritid, föreningsliv etc. Vi behöver fler unga, både kvinnor och män, med nya idéer och kunskap och erfarenheter. Behovet sammanfaller med att många flyktingar kommer till Sverige. I området finns unga män och kvinnor som av olika anledning står långt från arbetsmarknaden. Dessa båda grupper behöver flexibla vägar in i arbetslivet för att få större möjlighet till delaktighet.

Vi är övertygade om att i ett tillåtande klimat och mångfald, i en blandning av idéer och kulturer, kompetens och livserfarenhet, uppstår en kreativ dynamik och ur det nya lösningar. Det krävs en mobilisering och engagemang av offentliga aktörer, som ska underlätta etablering och integration, anpassar sina arbetsmetoder för insatser även utanför kommunernas centralorter, och av oss som redan bor i området att skapa tillåtande förutsättningar för en lyckad integration. Vi tror på kulturen som ett verktyg för att människor ska mötas på djupet och integreras med varandra och som ett sammanhållande kitt. Vi tror att den kreativa mötesplatsen och den sociala ekonomin kan erbjuda arenor där nya idéer, lösningar och innovativt entreprenörskap skapas och spirar. För att kunna välkomna nya människor krävs också ett flexibelt nytänkt avseende både kommunikationer och boende. Vi tror att det är möjligt att fylla de tomma husen och fastigheterna på landsbygden med liv igen som företagshus, mötesplatser och bostäder. Flerfamiljsboenden kan skapas för olika kategorier, exempelvis för dem som inte vill bo kvar ensam i byn, men ändå på sin landsbygd.

Service och infrastruktur

Landsbygdens invånare behöver samma slags service, varor och tjänster som storstaden kan erbjuda sina. Men med färre människor får det ske på ett annat sätt. Det finns exempel på flexibla servicelösningar anpassade där flera parter samverkar kring fasta eller mobila servicepunkter för att lösa bristerna, och det finns behov av fler alternativ.

Kollektivtrafiken motsvarar inte de verkliga behoven på tillgänglighet. Bussarna har alltför glea avgångstider, statiska ruttor, är inte anpassade till ungdomarna, deltidsarbetande eller resande på fritiden. Det är ett också ett hinder för äldre och för integrationen av nysvenskar som ofta är beroende av kollektivtrafik. Det är ofta enbart de med två bilar i hushållet som kan ta sig till och från jobbet, till service och fritidsaktiviteter. Säker och ökad grad av samåkning, smidiga bokningssystem, miljöbilspool, utökade bussavgångar på befintliga och alternativa sträckor kan vara en del av lösningen, men det bygger bland annat på att mobiltelefonerna har täckning, och där finns det också stora brister idag.

Bristen på bredband är ett annat hinder. Enligt regeringens rapport "Nytta av bredband" från 2010, är tillgång till bredband och mer avancerade digitala tjänster nödvändigt för fortsatt konkurrenskraft, en förutsättning för nyföretagande och utgör dessutom en plattform för regional utveckling. Vardagsliv och livskvalitet förbättras, exempelvis genom e-hälsa, distansutbildning och genom att förutsättningar för att bryta utanförskap möjliggörs. Offentliga e-tjänster förbättrar servicen och kan minska den administrativa bördan. Det stärker kommunernas attraktivitet.

Även för skolorna är bredband viktigt. De konkurrerar i dag om elever och möjligheter att använda bredband och IT i undervisningen är en konkurrensfaktor. Undervisningen kan också bli intressantare och bättre genom olika typer av digitala läroresurser och föräldrar kan bli mer delaktiga i barnens skolgång.

Länsstyrelserna och kommunerna ska samverka för att bygga stomnät för bredband. Tanken är sedan att byarna ska gå samman för att bygga "byanät" med lokal anpassning.

Företagande och arbetstillfällen

Vi behöver fler företag inom olika kompetensområden och branscher. Småföretagen är viktiga som arbetsgivare, kraft i samhällsutvecklingen och som generator av lokalt kapital. Med förbättrad service och tillgänglighet blir landsbygden mer attraktiv även för företagen. Bredband och digitala lösningar ger företag en förbättrad tillgång till marknaden, bland annat genom e-handel och nya sätt att marknadsföra och sälja produkter och tjänster. Det påverkar produktiviteten, effektiviserar kommunikationen med kunder och leverantörer och förbättrar omvärldsbevakningen. Nya branscher och företag etableras samtidigt som det befintliga näringslivet kan bevara eller utveckla sin konkurrenskraft. Tekniken ger både individer och företag tillgång till en större arbetsmarknad, tack vare möjligheter att jobba på distans och under pendling.

Vi tror att den sociala ekonomin innebär möjligheter för företagande i ett lokalt perspektiv. Kombinationen av underifrånperspektiv, samverkan och partnerskap kan skapa hållbara lösningar anpassade efter lokala förutsättningar. Här kan leaderprojekt vara en metod att prova samordning av resurser för att t.ex. finna långsiktiga lösningar för arbetsuppgifter som anses nödvändiga. I Bräcke kommun finns en lokal tradition där kooperativa lösningar varit vanliga, den bör tas tillvara, kompetensen spridas och modeller provas i flera delar av leaderområdet.

Många unga behöver praktikplatser inom sitt utbildningsområde. Vi är övertygade om att många fler vill stanna kvar i vårt område eller återvända om de får praktik här. Därför ska leadermetoden även användas för att ta fram och erbjuda praktikplatser. Leadermetoden kan också vara ett redskap för nya arenor för arbetslösa och kan lösa behov av generationsskiftet och rekrytering, involvera offentlig sektor för viss kompetensutveckling samt den ideella sektorn och företagare för kontakter med vissa företag.

Besöksnäringen växer snabbt i Sverige och kan skapa många fler arbetstillfällen hos oss. Natur- och kulturmiljöerna kan, rätt förpackade, bli till besöksmål året om för besökare i alla åldrar, både från närområdet men också längre ifrån. Företagare och föreningar som redan är en bit på väg har visat att det går. Här kan samverkan skapa många positiva effekter.

Jordbruks- och fiskerinäringen genomgår stora strukturförändringar vilket påverkar landsbygden. Medelåldern är hög bland både lantbrukarna och yrkesfiskarna. Mjölkkorna har blivit färre och har i stället i hög grad ersatts av köttdjur. Efter en stadig ökning finns det idag fler hästar än mjölkkor i området. I vårt område är de båda näringarna småskaliga. Den ökade efterfrågan på närproducerad mat och utvecklingen av besöksnäringen kan innebära stora möjligheter för dessa verksamheter. För jordbrukets del genom omställning till andra grödor, ny teknik, ändrade metoder, närmare kontakt med slutkunderna och en kombination med andra verksamheter som Bo på Lantgård etc. Fiskodling på land är ett nytt område som, förutom att vattenmiljön kan förbättras, kan ge både jordbruket och yrkesfiskarna nya inkomstkällor beroende på i vilken bransch verksamheten drivs.

För yrkesfiskarna kan också besöksnäringen med turistiskt havsfiske och liknande bli en ny inkomstkälla. Även det kräver omställning med tillstånd för viss passagerartrafik, och upplevelsevärde hos turisten är stort av både havsfiske eller safaris till sjöss. Allt fler restauranger etableras inom besöksnäringen i såväl kust- som insjömiljö och vill kunna locka sina gäster med både lokalt fångad och närförädlad fisk. I området är vattenbruk, besöksfiske, kommersiellt insjöfiske och miljöåtgärder för att underlätta naturlig reproduktion viktiga insatser för att stärka fiskesektorn i sin helhet. Miljöåtgärderna kan vara att undanröja vandringshinder och återställa botten i åar, bäckar och älvar så att fisken kan leka och reproducera sig.

Mötesplatsen som arena och byggnader

Vi behöver kreativa platser, både virtuella och fysiska, där idéer byts mellan olika sektorer, branscher, män och kvinnor, kultur och åldrar. I ett sådant klimat skapas förutsättningar för att dels lösa lokala problem men också för utveckling både av företag, människor och socialt entreprenörskap. Kulturen efterfrågas och många vill ha en livaktig kulturverksamhet till glädje och underhållning men också som bärare och kitt för många svåra frågor, bland annat integrationen.

Många byar och samhällen har redan stark sammanhållning och stor gemenskap. Den gemensamma nämnaren är tillgängliga mötesplatser, tillräckligt många och dessutom initiativrika människor. Mötesplatsen kan vara ett fik, en affär eller en aktivitetslokal eller. På vissa håll saknas det. Lokalen kanske finns men är inte tillgänglig för ingen håller öppet. Där är det svårt att utvecklas och vara innovativa tillsammans och då är det lätt att känna sig ensam med en känsla av hopplöshet.

Natur- och kulturmiljö

Naturen och livsmiljön lyfts fram som en av de viktigaste faktorerna till varför människor väljer att bo i vår region. Det är en styrka som är viktig att bevara för framtida generationer och för att utveckla nya verksamheter från. Den är basen för en utvecklad besöksnäring, även om det finns mycket kvar att göra för att skapa en fungerande infrastruktur, för både externa besökare om dem från närområdet.

För vår framtid är det viktigt att utveckla vår miljö med varsam hand, sköta våra vatten, stränder, skogar och det öppna landskapet. Det är så vi kan utveckla en hållbar besöksnäring gärna i form av ekoturism och uppnå synergieffekt mellan besöksnäring, jordbruk, fisket och boende. Vi tror

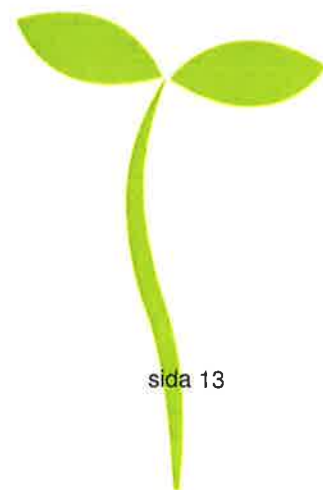
på att lokalbefolkningen ska ha en roll och fast förankring i både naturbevarande och turismen för att vi ska uppnå ett hållbart resultat.

Fiskestoppet på lax i Östersjön pga. dioxinhalter dvs. att vi inte längre får exportera lax har orsakat för stora bestånd i kompensationsälvarna och utredningar behövs om hur överskottslaxen kan användas i framtida utveckling. Det finns också en risk för sjukdomar vid den höga tätheten som förekommer idag. Samtidigt som vi har ett svagt bestånd på vild lax. För fisket på vandrande fiskearter är ett av hoten vandringshinder och dåliga bottenar för lek och reproduktion. Vi har god tillgång på odlad lax, strömming och ett ökat bestånd på sik i havet. Området bedöms också ha en potential för både mer vattenbruk och fisketurism under förutsättning att vi vårdar vårt hav, våra kustområden och våra vattendrag.

Ett av de största hoten för den biologiska mångfalden på land är att brukandet av odlingsmarken upphör. Om åkrar ängar och betesmarker växer igen förfaller det öppna landskapet och de kulturvärden som följer med detta. Det är därför viktigt att skapa möjligheter för att bevara det öppna landskapet och stärka den biologiska mångfalden.

Utsikt från Vättaberget, Liden. Fotograf Lena Liljemark

5. På vilket sätt är strategin innovativ?

Vår strategi engagerar och mobiliserar människor i föreningar, företag och offentliga organisationer, i både glesbygd, landsbygd och stad att bidra till en omställning för ett hållbart samhälle med livskraft. I genomförandet initieras samverkande aktiviteter på flera fronter som, var för sig och tillsammans, ska leda till det övergripande målet och visionen uppfylls.

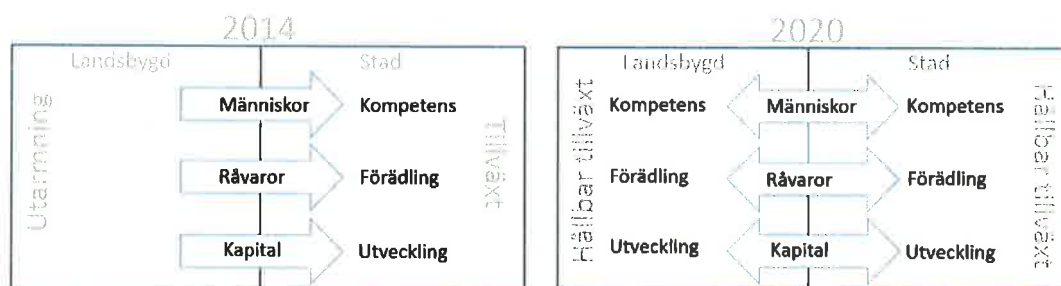

Illustration: Ingela Gagner

Strategin är innovativ genom sin inriktning att med olika insatser vända en del av det stora kompetens och kapitalflöde som idag går från oss på landsbygden till staden och till globala aktörer, så att det i stället kommer kapital och kompetens till oss, som kan arbeta i den lokala ekonomin. Vi vill och behöver också vara öppna och tillgängliga för att lära oss mera om de behov som även finns i städerna. Vi vet att allt hänger ihop och det finns så många krafter som vill göra något för att framtiden ska finnas i vårt område. Om vi enbart fokuserar på en sak i taget, får alltför många sitta på läktaren medan klockan går och avfolkningen fortsätter.

Därför gör vi också flera insatser samtidigt i ett decentraliserat upplägg, en del är innovativa andra med beprövad erfarenhet. Strategin ger ett flexibelt utrymme för det önskvärda men det delvis ännu okända. Via insatsområden som socialekonomi där man drar nytta av den synergieffekten som samlade kraft från befolkning, företag och andra aktörer ger i samverkan skapar vi en hållbar landsbygdsutveckling. Det är innovativt.

Med hjälp av strategin och med stöd av de fyra struktur- och investeringsfonderna kan vi erbjuda innanförskap och arbeten åt fler i både social ekonomi och andra hållbara företagsformer, och vi kan också förbättra miljön i vattnet, marken och luften. Med tillgänglighet i service och kommunikation kan fler företag inom olika branscher ha sin bas här och fler, med arbetsgivaren i staden eller marknaden på nätet, kan jobba hemifrån. Varor och tjänster för en lokal och global marknad kan produceras här och kapitalströmmarna går åt vårt håll. När fastigheter och lokaler frigörs med lokal kapitalbildning kan familjer och företag flytta in med annan kompetens, andra idéer och metoder. I mötet med det som redan är skapas nya lösningar och tankar där även det och de gamla har en plats. Attraktionskraften ökar och besöksnäringen, service och lokal matproduktion får större underlag. Genom att fler unga flyttar in för arbete och fritid i olika former i området ökar den yrkesverksamma befolkningen och medelåldern sänks. Vi får en bättre balans i bärande samhällsstrukturer och en hållbar ekonomi och tillväxt i både stad och land.

6. Vision

Fler fönster ska lysa i Mitt Land!

Illustration Pia Niemi

Det lyser i fler fönster - vi har blivit fler, vi som väljer att leva våra liv här. Unga och nya medborgare har flyttat in till arbete och kreativitet i social ekonomi.

Här finns mervärden som attraherar och håller kvar - gemenskap, framtidstro och innovationskraft. Här är mångfald, kompetens och entreprenörskap i alla former en tillgång, kultur vår inspiration. All utveckling är hållbar och sker på lika villkor. Leader är vår metod och vi gräver där vi står. Mötesplatser, god service och tillgänglighet är stommen i vår välfärd, miljöarbetet vår mission.

Våra vatten, öppna jordbrukslandskap och sjumilaskogar ger oss både avkoppling, mat, energi och är vårt framtidskapital. Besökarna är många och vill gärna återvända till vår levande landsbygd. De kommer till oss för att njuta och uppleva det vidunderliga på samma sätt som vi.

7. Insatsområden, mål och urvalskriterier

7.1 Övergripande mål

De övergripande målen för hela strategin är:

- Mål 1. Fler hållbara lokala sysselsättningar
- Mål 2. Starka lokala kretslopp
- Mål 3. Lokalt behovsanpassad service och infrastruktur
- Mål 4. En öppen frisk och tillgänglig natur för alla.

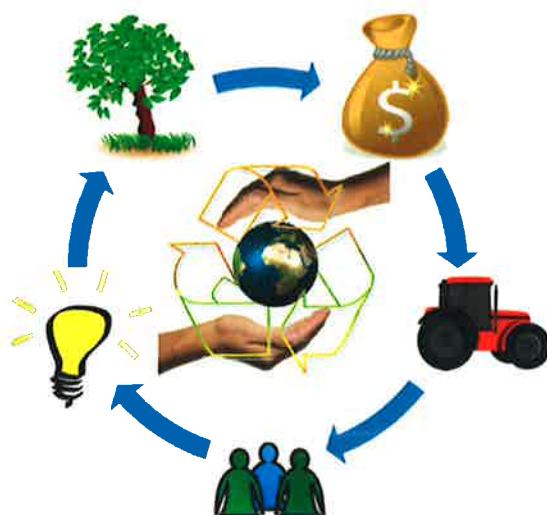

Illustration: Lena Liljemark

Strategins övergripande mål utgår från de behov som identifierats lokalt (se även avsnitt 4:2) i form av klimat & miljö, fler invånare, service & infrastruktur, företagande & arbetstillfällen, mötesplatser och natur & kulturmiljö. Kombinerat med de utvecklingsmöjligheter som finns i området räknar vi med att därmed uppnå målen i de valda fonderna och EU:s mål för 2020. De övergripande målen utgår också från de båda berörda länens regionala utvecklings-strategier Framtid i Västernorrlands 2011-2020 och Innovativt och Attraktivt 2030 för Jämtland/Härjedalen.

Framtid Västernorrland har tre huvudmål: en positiv befolkningstillväxt, ökad tillgänglighet och stärkt innovationsförmåga. Attraktivt 2030 i Jämtland/Härjedalen har följande huvudmål: Fler arbetstillfällen och företagare, ökade investeringar och god tillgång till riskkapital, ökade förädlingsvärden och mer försäljning utanför länet, konkurrensstarka landsbygdsnärings inom mjölk och kött, fler kluster (i glesa strukturer, spridda över stora geografiska avstånd), att universitetet upprätthåller spets inom länets profilområden. Grunden för oss är att allt arbete sker enligt Leadermetoden dvs. med samverkan, trepartnerskap, nytänkande och underifrånperspektiv.

Mål 1. Fler hållbara lokala sysselsättningar

Vår definition på hållbar sysselsättning innebär att de verksamheter där arbetstillfällena uppstår ska vara miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbara. Vi ska både gräva där vi står och utgå från de människor och verksamheter som redan finns här och skapa förutsättningar för att fler kommer hit. Produkter, varor och tjänster från natur- och kulturreсурserna och från lokalsamhällets behov av service och stödsystem, ger hållbar sysselsättning i befintliga och nya verksamheter. Förutsättningar ska finnas för att verksamheter inom andra branschområden och med annat än en lokal eller närmarknad ska kunna ha sin bas här. Ett utvecklat entreprenörskap inom föreningslivet kan också skapa arbetstillfällen. Hållbarhet är också långsiktighet och livskraft dvs. att vi inte förbrukar någon av våra resurser. Ett sätt att mäta detta är att mäta miljöcertifieringar.

Behovet kommer från avsnitt 4:2 där vi i vår förankringsprocess har kommit fram till att det finns en stor vilja att jobba hållbart inom olika områden. Samtidigt som lokala arbetstillfällen är efterfrågat på många håll.

Mål 2. Starka lokala kretslopp

Visionen beskriver ett läge där fler fönster ska lysa i området vilket innebär att fler bor, arbetar och har sin fritid här. En kritisk och balanserad massa av både människor och verksamheter krävs för att våra landsbygdssamhällen ska fungera både som lokala och regionala kretslopp. Detta avgör områdes attraktionskraft och bidrar i hög grad till att vi kan bli fler och är därför vald som övergripande mål. Det innebär öppna och tillgängliga miljöer, mer mångfald i både naturmiljöer och bland invånarna, tillgång till och variation på bostäder och verksamhetslokaler, fler kreativa och dynamiska miljöer, ett rikt fritids- och kulturutbud, större utbud inom besöksnäringen. Vi behöver också få in nytt blod och nya idéer i våra lokala kretslopp via unga, nya kreativa näringsidkare, nya näringar, lokal kapitalförsörjning och social ekonomi. I vår förankringsprocess har lokala lösningar, lokal delaktighet och en vilja till ett starkt underifrånperspektiv betonats.

Mål 3. Lokalt behovsanpassad service och infrastruktur

Vi tror på leadermetoden för att arbeta med lokala lösningar på kända problem. Då kan vi på bästa sätt komplettera de planer för landsbygdsutveckling som redan finns. För att komma dit måste vi arbeta fram lokala handlingsplaner på olika orter, där man kan se insatserna utifrån sina förutsättningar. Service innebär tillgång till exempelvis livs- och drivmedel, vård, omsorg, skola, apotek, bank, kontantjänster och post, dvs. de varor och tjänster som invånare, företag andra organisationer och besökare behöver i sin vardag. Målet är att det ska förbättras i jämförelse med hur det är idag, vara mer jämlikt i förhållande till den service som finns i städer och finnas inom rimligt räckhåll med avseende på utbud, avstånd och tider.

I det övergripande målet ingår även en förbättrad infrastruktur. Det innebär flexibla, smidiga, och behovsanpassade tillgänglighets- kommunikations-, person- och godstransportlösningar. Det ger invånare, besökare, företag och deras kunder hållbara förutsättningar att leva på, ta del av och bedriva verksamhet i landsbygden och i de natur- och kulturmiljöer som finns. Tillgång till bredband är en förutsättning för att uppnå bättre service och övrig infrastruktur.

Mål 4. En öppen, frisk och tillgänglig natur

Det övergripande målet skapar förutsättningar för och kan erbjuda ett öppet odlings- och skogslandskap, mångfald i jordbruks- skogs- och vattenmiljöerna som ger möjligheter till försörjning och företagande, samt en möjlighet att ta del av den vidunderliga naturen på plats. Naturen är till för sin egen skull men utgör också basen för ett liv i och utveckling av landsbygden. Därför är en öppen, frisk och tillgänglig natur en förutsättning och ett övergripande mål för att landsbygden ska kunna erbjuda biologisk mångfald, arbete, avkoppling, mat och energi. Den är vårt biologiska framtidskapital. Ett sätt att mäta detta är att mäta antalet miljöcertifieringar.

Odlingslandskapets natur- och kulturvärden är resultatet av bondens arbete med odling och boskapsskötsel under lång tid. Det öppna landskapet är både ett odlings- och beteslandskap med djur, åkrar, ängar, skogsbryn och bebyggelse. Variationen av olika markslag, biotoper och kulturspår är värdefulla för den biologiska mångfalden och för helheten i kulturmiljön. Variationen och innehållet i landskapet ger oss dessutom möjligheter att tolka och förstå vår historia. Allt detta leder till det övergripande målet.

I vår förankringsprocess har naturen och livsmiljön lyfts fram som en av de viktigaste faktorerna till varför människorna har valt att bo på landsbygden.

7.2 Horisontella mål

Övergripande horisontella mål för strategin	Indikatorer
Mål 1. Hållbar utveckling	Antal projekt Antal projekt med hållbarhetspolicy Hållbar energianvändning i området
Mål 2. Miljö och klimat	Antal projekt Antal projekt med miljöpolicy Miljöranking per kommun i området
Mål 3. Likabehandling och icke-diskriminering	Antal projekt Antal projekt med policy för likabehandling och ickediskriminering
Mål 4. Jämställdhet mellan kvinnor och män	Andelen män/kvinnor i projekt Antal projekt med jämställdhetspolicy Andelen av nya kvinnliga jobb/företag
Mål 5. Attityder och mobilisering	Antal projekt Antal enskilda insatser Antal sektorövergripande nya nätverk med underifrånperspektiv.

För definition av indikatorer, se bilaga 3

Alla projekt i Leader Mittland Plus skall vägas och styras mot de horisontella målen. Alla projektansökningar ska arbeta med och förhålla sig till de horisontella målen. Se även avsnitt 7:4 med villkor och urvalskriterier. Indikatorerna mäts dels på projektnivå, men också i vissa fall på områdesnivå. Allt för att ge oss en fingervisning både hur det har fungerat i enskilda projekt och vilken påverkan vi ha haft på området i stort.

Horisontellt mål 1. Hållbar utveckling

Hållbar utveckling betyder att den nuvarande generationens behov uppfylls utan att de kommande generationernas förmåga att tillgodose sina behov äventyras. Det är en övergripande målsättning för EU och som genomsyrar hela unionens politik och verksamhet. Ekonomisk, social och ekologisk långsiktigt hållbar utveckling hänger samman. Hållbar utveckling förutsätter en effektiv ekonomi, men också att resurserna brukas utan att förbrukas, en god social sammanhållning och att demokratiska grundvärden respekteras.

Horisontellt mål 2. Miljö och klimat

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar och kräver såväl lokala, regionala, nationella som globala lösningar för att minska ytterligare klimatpåverkan och för att anpassa samhället till ett förändrat klimat. Målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Horisontellt mål 3. Likabehandling och icke-diskriminering

Frihet från diskriminering är en mänsklig rättighet. I svensk lagstiftning finns skydd mot diskriminering som har samband med diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning och ålder. Icke-diskriminering innebär att se människors olikheter som en tillgång, ett verktyg som effektiviserar arbetet för en hållbar tillväxt, skapar nytänkande och ger nya perspektiv.

Målet för integrations-politiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. I den fondgemensamma förordningen står att Sveriges utgångspunkt är att genomförande av ESI-fonderna ska utgå från principen om förbud mot diskriminering på grund av kön, könsidentitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder samt principen om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Horisontellt mål 4. Jämställdhet mellan kvinnor och män

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det vill säga ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare, delta i beslutsfattande, utbildning och betalt arbete och ta samma ansvar för hemarbetet. När kvinnor och män delar makt och inflytande i alla delar av samhällslivet får vi ett mer rättvist och demokratiskt samhälle.

I Sverige är jämställdhetsintegrering den huvudsakliga strategi som används för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Jämställdhetsintegrering innebär att beslut inom alla politikområden ska präglas av ett jämställdhetsperspektiv. I den fondgemensamma förordningen står att jämställdhet och integration av jämställdhetsperspektivet genomgående ska beaktas och främjas vid förberedelse och genomförande av program, inbegripet vad gäller övervakning, rapportering och utvärdering. Det innebär att det perspektivet ska genomsyra hela leaderprocessen. Allt informationsmaterial som tas fram inom LAG samt valen av kanaler för informationen ska dessutom analyseras ur ett genusperspektiv.

Horisontellt mål 5. Attityder och mobilisering

Med en entreprenöriell, lösningsorienterad, samverkanssökande och positiv attityd är det möjligt att uppnå en förändring. Det gör skillnad när fler hjälps åt. Ofta tänker vi om det som inte fungerar så bra - "att någon borde göra något åt det". Så länge det handlar om det som är inom räckhåll, exempelvis en kran som droppar, så är det lätt att förstå att denna någon kan vara jag själv. Men när bussen inte går som jag vill eller när det inte finns någon butik med mjölk och bröd på närmare håll än 4 mil, då kan det vara svårare att inse att någon fortfarande är jag själv.

Det är möjligt att butiken kan komma närmare, att bussen eller transporterna kan fungera bättre. När vi går samman för ett gemensamt mål går det lättare att förändra. När jag känner stolthet för den jag är och för platsen där jag lever mitt liv, så går det också lättare att kämpa för en framtid. När jag förstår att mina tankar och handlingar får nya perspektiv i mötet andra, då är det också möjligt att skapa mervärden tillsammans med andra. Det handlar om attityder. Inom detta horisontella mål arbetar vi med attityden till oss själva och de förutsättningar vi har eller kan skapa, för att få till stånd en utveckling där vi blir fler invånare, har fler företag och fler arbetstillfällen i en hållbar landsbygd. Det handlar om att mobilisera de resurser som vi själva är.

7.3 Insatsområden och delmål

Följande insatsområden är våra områden där vi kommer att arbeta för att möta de behov och möjligheter som kommit fram under vår strategiprocess.

Insatsområde 1 - Social ekonomi & lokal kapitalbildning

Social ekonomi

Vi har inte råd att låta mänskliga resurser gå till spillo genom utanförskap. Utanförskapet kan vara arbetslöshet, långtidssjukskrivning, exkludering från social gemenskap eller att vara nyinflyttad från en annan kultur. Hela samhället med företagen, offentliga organisationer och föreningar behöver fler händer och hjärnor men har med dagens effektivitetskrav varken kapital eller arbetsledningsresurser att avsätta för att ta in fler i sin verksamhet.

Den sociala ekonomin kan, genom att verksamheterna vilar på en demokratisk värdegrund och inkludering, stärka humankapitalet och skapa initiativ och entreprenörskap med inriktning på socialt hållbar utveckling. Insatsen kommer därför att stödja de lokala organisationer som i sin verksamhet kan erbjuda samhälls- och medlemsnytta, exempelvis genom att ta tillvara resurser i ofrivilligt utanförskap, att komma igång med sin verksamhet.

Olika slag av sociala entreprenörer och sociala företag ryms inom den sociala ekonomin.

Gemensam nämnare är syftet och drivkraften att göra samhälls- och medlemsnytta på demokratiska värdegrunder men ägarformen kan variera, exempelvis en ideell förening som äger ett aktiebolag. Föreningen styr över målen och bolaget arbetar affärsmässigt för att leverera den sociala nytta som föreningen beställt. Vinsten återinvesteras för verksamhetens utveckling eller till nytta för lokalsamhället. Traditionella företag och ekonomiska föreningar har lönsamhet som främsta drivkraft och de bidrar till samhällets utveckling genom arbetstillfällen och skatter. Företag med koppling till den idéburna sektorn har andra mål, där bl.a. övergången från ideellt engagemang till anställning kan underlättas. Likheter mellan en "vanlig" entreprenör och en

social entreprenör är ändå stora men det är alltså samhällsnyttan i verksamheten och vad man gör med överskottet som skiljer.

Lokalt utvecklingskapital

Vi ser ett behov att stödja bildandet av organisationer vars syfte är att förbättra tillgången på lokalt kapital. Landsbygdsekonomiska analyser, LEA, visar att det kapital som landsbygden innevanare och verksamheter genererar används för inköp av varor och tjänster utanför närområdet, eller placeras i banker och fonder som sedan investeras långt från landsbygden. Detta negativa pengaflöde undergräver landsbygden egen förmåga till utveckling och hindrar utvecklingen av det småskaliga företagandet, och därmed också lokala servicelösningar på landsbygden. Exempel finns på att man genom lokal samverkan i form av bygdebolag, lokala kreditgarantiföreningar eller motsvarande satsningar kan uppnå goda resultat.

Insatsområde 2 - Företagande och utvecklat entreprenörskap

Vårt område har naturliga och förnyelsebara naturresurser på land och i vatten som inte tas till vara i den utsträckning som är möjligt. Rätt nyttjat kan de leda till hållbar utveckling på landsbygden genom nya varor och tjänster, nya företag och anställningar samt förnyelse.

Det behövs fler arbetsplatser på landsbygden som attraherar välutbildade kvinnor och män. Därför stöds insatser som skapar förutsättningar för att hållbara företag med kvalificerade tjänster inom andra områden än de som bygger på områdets naturresurser kan starta eller etablera sig här. Det kan bland annat ge anställningsmöjligheter för välutbildade kvinnor och män men också bidra till ett dynamiskt och innovativt klimat med större grad av erfarenhetsutbyten.

Att starta företag på landsbygden är en stor utmaning och tröskeln kan vara hög. Dagens stödformer och inriktning gör det inte enklare när systemet kräver att hen redan från början ska ta steget fullt ut dvs. kliva av en löneanställning, ta lån och investera för att kunna försörja sig till 100 %. Det krävs ett stort eget kapital, mod och i vissa fall även "dumdristighet" att ta steget.

Jord- och skogsbruk likväl som fiskenäringen behöver stöd i den strukturomvandling som man just nu genomgår. Det finns en förhållandevis stor närmarknad om vi hittar nya vägar att nå den. Naringarnas betydelse kan öka med ökad efterfrågan på närproducerade livsmedel och vi behöver därför få fram mer förädlade produkter från vårt område. För att öka miljöfokuseringen ser vi ett behov att öka antalet miljöcertifieringar. Sammantaget kommer det här att attrahera kunder och besökare. Det finns ett behov av att hitta lokala lösningar, gärna i samarbete med andra branscher och aktörer som besöksnäring och lokalsamhälle.

Besöksnäringen är en växande bransch med ett nationellt mål om en fördubblad omsättning fram till 2020. Vi har stor potential, men branschen är fortfarande omogen och outvecklad, företagen är ofta väldigt små och många bedrivs på mer eller mindre ideell basis. Besökarna ökar i vårt område och vi har goda förutsättningar att skapa besöksanledningar och utveckling i en kombination mellan inland, kust och shopping, men behöver stärka självkänslan genom att se och uppskatta våra resurser med samma ögon besökarna. Det behövs en fortsatt produktutveckling och paketering av presumtiva och befintliga besöksmål, naturområden. Här gäller det att ta vara på synergieffekter mellan olika branscher, orter och miljötyper.

Fiskenäringen har problem pga. den höga medelåldern 60+ och svaga återväxten bland yrkesfiskarna, liten tilldelning, att fisken förhindras att vandra till sina lekplatser, höga gifthalter i fisk och kassodlingsfoder mm. Yrkesfisket har trots alla problem och utmaningar sin givna plats i kustområdet och är nödvändig att vidmakthålla och utveckla genom exempelvis rekrytering av unga kvinnor och män och fiskodling på land, för försörjningen och förädling av lokala fiskråvaror och för att hålla fiskekompetensen, fiskelägena och traditionerna vid liv. Många restauranger köper in sina råvaror från de lokala fiskarna, det höjer restaurangernas status, fiskelägena blir mer levande och det förstärker besöks-anledningen. Fiskberedningsföretagen är för få, men det finns stora möjligheter för en produktutveckling kring tillvaratagande av fiskrens. Samtidigt finns det förutsättningar för att utveckla ett vattenbruk i fler vatten i vårt område som t ex kraftverksdammar.

Insatsområde 3 – Tillgänglighet

Vi som bor i glesbygd och landsbygd behöver och vill ha mer kontakt med varandra och med världen utanför. Det handlar om tillgänglighet med åtgärder för bredband, bättre service, kollektivtrafik och samordnade transporter samt mötesplatser och bostäder. Med tillgänglighet avses också tillgänglighet för personer med olika typer av funktionshinder.

Det är en ojämlik situation som gäller avseende tillgång och närhet till livs- och drivmedel, vård, apotek, bank och post, kontantuttag, kläder, inredning och byggvaror mm. Med konventionella samhällsekonomiska kalkylmetoder och storstadsnormens perspektiv i offentlig verksamhet, företagsstrukturer och infrastrukturella lösningar tycks det allt svårare att uppnå lönsamma servicelösningar på landsbygden. Med sådana beräkningsgrunder som utgångspunkt når inte invånarantalet och den demografiska strukturen den kritiska massa som krävs för lönsamhet eller samhällsekoniskt försvarbar servicenivå.

Länsstyrelsen, kommuner och nätleverantörer planerar under strategiperioden att stötta byggandet av stomnät så att minst 90 % av innevånarna fram till år 2020 kan erbjudas bredbandsteknik fram till respektive bys gräns. Strategin kan stödja de byar som behöver externa resurser för att komma igång med mobilisering och projekteringen samt utforma ansökan om medel för att bygga lokala nät.

Insatsområde 4 – Natur- och kulturbevarande insatser

Områdets naturmiljöer är viktiga resurser för vårt dagliga liv och de kan också utgöra basen för vår utveckling. Skogen, odlingsmarken, havet, skärgården och vattnet med all dess flora och fauna och bebyggelse är en förutsättning för såväl ett livskraftigt företagande som en attraktiv livsmiljö. Skogen utgör basen för skogsbruket, odlingsmarken för jordbruket, kustbandet och vattnet är basen för såväl fiske som vattenkraft. Dessa områden utgör också basen för näringar såsom natur- och kulturturism, bioenergi och är även centrala delar av vårs livsmiljö. Vi lever i ett ekosystem som ger oss mat och energi, arbete och rekreation. Det är ett viktigt arv att bevara och förvalta till kommande generationer. Okunskap och miljösynder har naggat ekosystemet rejält i kanten och det är vårt ansvar att åtgärda bristerna och förebygga nya miljösynder.

Ur ett ekonomiskt perspektiv är det viktigt att dessa naturresurser används på ett hållbart sätt som långsiktigt bidrar till både näringsverksamhet och attraktivitet för vårt område. Ur ett socialt

perspektiv är det viktigt att kultur- och naturmiljöer tillgängliggörs för så många som möjligt. Ur ett miljömässigt perspektiv är det viktigt att bevarande insatser sker på ett sådant sätt att dess miljövärden vårdas och bevaras. Det kan t ex sker genom olika former av certifieringar som utgår från hållbarhetsaspekten.

Kulturmiljöerna är viktiga för att förstå ett områdes och vår egen historia och utvecklingssteg. Att bevara, förtydliga och bruka vår kulturmiljö och historia är en viktig del av tillväxttanken. Människan behöver en livsmiljö som ger förankring, stimulans och tro på framtiden. De är också en resurs i utvecklingen av besöksmål och viktig för integreringen av nysvenskar och inflyttare till vår bygd. Samtidigt kan också dessa platser bli en del av de kreativa mötesplatserna där framtidens landsbygds skall formas.

7.3 Handlingsplan

Vårt område vill samverka med övriga Sverige genom Lokal utveckling Sverige och med närliggande områden i gemensamma projekt där bättre resultat och synergier kan uppnås genom aktiviteter i ett utökat geografiska område. Exempelvis genom att ta fram en gemensam utvecklingsstrategi för havs- och fiskeområden i Västernorrland och Jämtland. Ett internationellt samarbete kan också gagna vår utveckling och initiativ ska tas genom befintliga och nya kontakter för att ta reda på inom vilka områden samverkan är möjlig och hur. Inom vårt område kan insatserna i olika delar se lite olika ut beroende på historia, förhållande och utveckling .

För att uppnå våra övergripande mål: Fler hållbara lokala sysselsättning, starka lokala kretslopp, lokalt behovsanpassad service & infrastruktur och en öppen & frisk natur tillgänglig för alla så har vi valt att arbeta med fyra insatsområden:

- Social ekonomin och lokal kapitalbildning
- Företagande och utvecklat entreprenörskap
- Tillgänglighet
- Natur- och kulturbevarande insatser

Vi ser att vi genom att arbeta med dessa insatsområden har stora möjligheter att arbeta med Leadermetoden, uppnå våra mål och samtidigt arbeta både inom EU:s mål för 2020, Framtid Västernorrland 2011-2020 och Attraktivt 2030 i Jämtlands län.

Insatsområde 1 Social ekonomi och lokal kapitalbildning

Här avser vi att arbeta med alla fyra fonderna. Avgränsning sker enligt följande

- Stad-land, entreprenörskap, forskning och innovation - Regionala fonden
- Kompetensutveckling, utanförskap och steg in i arbetslivet - Socialfonden
- Insatser inom fiskerinäring - Havs- och fiskerifonden
- Mötesplatser, företagsstöd, lokal mobilisering, kooperativ – Landsbygdsfonden

Social ekonomi

Lokala organisationer som i sin verksamhet kan erbjuda samhälls- och medlemsnytta genom att bland annat ta tillvara människor i ofrivilligt utanförskap, kan inom ramen för insatsen få stöd att komma igång med sin verksamhet. Det ska vara möjligt att initiera, pröva och utvärdera nya metoder för att utveckla ett lokalt entreprenörskap baserat på lokala behov och med lokala eldsjälar i ledningen. Det ska också vara möjligt att stödja ett lokalt entreprenörskap för ett behov som finns utanför landsbygden. Insatsen kan också stödja aktiviteter som knyter ihop lokalbefolkning, matproduktion och turism för mesta möjliga synergieffekter. Social ekonomi är ett okänt begrepp för många och därför krävs information för att upplysa om den och eldsjälares initiativ, för att komma igång och tillåtas testa nya verksamheter.

Lokal kapitalbildning

En stor utmaningen är att skapa en hållbar lokal finansiell infrastruktur på landsbygden. Lokal kapitalbildning förbättrar och styr tillgången på kapital så att en del av invånarnas pengar arbetar i ett lokalt kretslopp för det som är angeläget i närområdet, i stället för att de arbetar i ett globalt monetärt kretslopp via traditionella bank- och fondlösningar. Det är alltså en långsiktig satsning som ger både kapital och inflytande över investeringar i den egna bygden och ett proaktivt sätt att skapa nya lösningar på gamla problem som anpassas till våra lokala förutsättningar.

Satsningar inom det här området inriktas på att stödja bildande av organisationer vars syfte är att förbättra tillgången på lokalt kapital för utveckling av landsbygdens näringar. Det kan handla om bygdekonton, lokala fonder, ekonomiska föreningar eller bolag och liknande som i sin tur investerat i gemensamma lokaler eller projekt. De ger i sin tur återbäring för nya insatser som utveckling av näringar, förbättrad tillgänglighet mm. Vi tror att det här är en framgångsfaktor för en hållbar landsbygdsutveckling.

Lokal kapitalbildning är okända begrepp för många och därför krävs information för att upplysa om den och eldsjälares initiativ för att komma igång och tillåtas testa nya verksamheter.

Insatsområde 2 företagande och utvecklat entreprenörskap

Här avser vi att arbeta med alla fyra fonderna. Avgränsning sker enligt följande

- Mikrostöd, entreprenörskap, forskning och innovation samt inkubatorer – Regionala fonden
- Kompetensutveckling, utanförskap och steg in i arbetslivet – Socialfonden
- Utvecklande och konkurrenskraftigt fiske och vattenbruk, lokal mat och diversifiering blå näringar, skärgårdsutveckling – Havs- och fiskerifonden
- Förstudier, marknadsinsatser, lokala besöksmål, startgas, lokal mat och diversifiering gröna näringar och insatser för synergieffekter inom flera fonder – Landsbygdsfonden

Insatsen kan ge stöd till aktiviteter som har till syfte att på ett hållbart sätt ta hand om, förädla och utveckla den potential som finns i landskapet och de förnyelsebara naturresurserna i skogen, jorden och vattnet. Det kan också ske genom stöd till entreprenörskapsfrämjande insatser, kompetensutveckling, utveckling av nya hållbara tjänster och produkter, miljöcertifiering,

Samverkan mellan olika parter, information och marknadsföring. Genom Leadermetoden kan t ex. en affärsidé provas i en ideell förenings form för att sedan övergå till ett privat företag om affärsidén visar sig bärkraftig.

Insatsen ska underlätta för småskalig matproduktion, förädla mer och att nå marknaden genom att hitta eller utveckla smarta lokala samverkanslösningar. Det kan också innebära stöd till förädlingslokaler, gårdsbutiker, försäljningsstöd i att nå marknaden och kollektiva mobila lösningar samt behovsstyrd kompetensutveckling för att underlätta förädling eller omställning.

Insatsen avser att stödja kvinnor, män och utrikes födda till nyföretagande i mindre skala med t ex. mikrostödet för en trygg och säker start med låg tröskel in i entreprenörskap. Mikrostödet ska inrättas som t ex kan användas till utbildning, inköp av naturliga råvaror och annat material för prototyp tillverkning, marknadsföring samt till den som vill starta företag i liten skala som kombinator eller som bisyssla till en anställning eller annan verksamhet.

Stöd är också möjligt att ge till gemensamma, verksamhetsanpassade lokaler där man en grupp företagare kan dela på vissa fasta kostnader. Det ska också vara möjligt att bidra till kollektiva lösningar för en verksamhet som kräver en större likviditet eller insats i starten tills man är beredd att driva företaget i egen regi. Stöd ska också kunna ges till nyföretagande i form av kuvösverksamhet med hjälp av professionell rådgivning och investeringsinsatser.

Inom jord- och skogsbruk ges stöd och kompetensutveckling för att implementera innovativa produktionsmetoder och för att skapa förutsättningar för företagen att själva förädla sin råvara och insatser för att kunna diversifiera verksamheten genom fler inkomstgrenar. Stöd kan också ges till lokal samverkan med lokalbaserade kooperativa lösningar för att öka förutsättningarna för förädling genom att fler delar på investeringskostnader.

Lärings- och praktikplatser är viktiga insatser för förnyelse och för att överföra förvärvat och beprövad kunskap till kommande generationers yrkeskvinnor och män. Därför ska samverkan användas för att ta fram och erbjuda praktik- och lärlingsplatser och informationsinsatser till de presumtiva målgrupperna. I insatsen kan det även ingå möjlighet till boende, utbildning i yrket inom aktuell näring och rådgivning inom företagande och hållbarhet samt nödvändig personlig skyddsutrustning.

Samverkansinsatser med aktörer som Eldrimner och Västernorrlandsgården och andra resurser för utvecklat mathantverk kan och bör stödjas. Insatsen stödjer även hållbar utveckling av besöksnäringen i olika former, exempelvis småskalig certifierad ekoturism. Även här ges stöd för kompetensutveckling och stöd för produkt-, och tjänsteutveckling, informationsinsatser och samverkan med andra företag.

En utveckling av den grundläggande infrastrukturen för besöksmål, exempelvis cykelleder, skid- och vandringsleder, badplatser, skyltning, skötselplaner mm kan stödjas. Med stöd av den sociala ekonomin är det möjligt att skapa innovativa lösningar med synergieffekter genom att knyta samman ihop lokalbefolkningen, offentliga resurser, besöksnäring och exempelvis matproduktion i en modell som så småningom kan stå på egna ben

Inom fiskerinäringen behövs det både snabba och kraftfulla åtgärder för att ta tillvara och överföra yrkesfiskarnas kunskap till nästa fiskargeneration. Av tradition går fiskaryrket i arv eller till någon i vänkretsen. För att bredda rekryteringsbasen behövs utbildning och lärlingsplatser på båtar med en möjlighet för både kvinnor och män att lära sig yrket.

Yrkesfiskarna behöver lokalt få ta större fångster av den fisk som det idag är ett lokalt överskott av, annars kan fisken dö och sjukdomar sprids. Studier och åtgärder för att undersöka och lösa denna problematik kan stödjas. Det finns även en ny företagargrupp inom yrkesfisket. De kombinerar insjö- eller havsfiske med boende, och ibland exklusiva guidningar eller matlagning, som en del i paketet. Initiativ som utvecklar mervärden inom såväl fiske som jordbruk kan stödjas.

Insatsområde 3 Tillgänglighet

Här avser vi att arbeta med alla fyra fonderna. Avgränsning sker enligt följande

- Infrastruktur för försäljning av fiske – Havs- och fiskerifonden
- Bredband, kommunikationer, infrastruktur, mötesplatser – Landsbygdsfonden
- Mikrostöd, entreprenörskap, forskning och innovation – Regionala fonden
- Kompetensutveckling, utanförskap, steg in i arbetslivet, nya nätverk – Socialfonden

Insatsområdet handlar om tillgänglighet med åtgärder för bredband, bättre service, kollektivtrafik och samordnade transporter samt mötesplatser och bostäder. Strategin kan stödja de byar som behöver externa resurser för att komma igång med mobilisering och projekteringen samt utforma ansökan om medel för att bygga lokala nät.

Med leadermetoden i trepartssamverkan kan denna insats stödja försök och implementering av kollektivtrafiklösningar som minskar klimatpåverkan och ger ökad flexibilitet och kapacitet för både arbetspendling och fritid. Även implementering av laddningsställen för elbilar och tankställen för förnyelsebara drivmedel kan stödjas.

Insatsen stödjer aktiviteter och lösningar för att organisera och underlätta resandet på landsbygden genom fler personer i varje bil och därmed minskade koldioxidutsläpp. Gemensamma pooler som utgår från befintlig bilpark eller miljöbilar, och kunskap om hur man samordnar sig i ett effektivt bokningssystem kan också stödjas.

Åtgärder kommer att stödjas för att förbättra servicen, exempelvis genom samverkan mellan invånare, handlare, företagare och förening för att skapa en fast eller mobil servicepunkt med de funktioner som efterfrågas. Servicelösningar för landsbygden som initieras och erbjuds utanför leaderområdet kan också stödjas.

Insatsen stödjer aktiviteter som har till syfte att både förbättra tillgängligheten i området och öka delaktigheten och möjligheten till anställning för dem som står i utanförskap. Insatsområdet kan ge stöd till att anordna möten med syfte att utveckla området och skapa lösningar på lokala brister eller problem, och som gör att människor kommer samman. I insatsen är det också möjligt att stödja aktiviteter och organisationer som skapar eller frigör mötesplatser som möjliggör kreativa

processer i olika former. Aktiviteter kan stödjas som har till syfte att tillgängliggöra lokaler för bostäder, mötesplatser, företagande och service, exempelvis förstudier, informationsinsatser, mäklare och upprustning av kulturmiljöer. Även insatser som tillgängliggör jordbruks- och skogsmark samt vattenområden kan stödjas.

Insatsområde 4 Natur- och kulturbevarande insatser

Här avser vi att arbeta med alla fyra fonderna. Avgränsning sker enligt nedan.

- Fiskesamhällen, kustområden, skärgårdsområden och förutsättningsskapande åtgärder för fiske – Havs- och fiskerifonden
- Jord- och skogsbrukslandskapet, klimatsmarta produkter från gröna näringar, ekologisk odling, ekoturism – Landsbygdsfonden
- Entreprenörskap, innovationer och forskning – Regionalfonden
- Kompetensutveckling, steg in i arbetslivet och utanförskap – Socialfonden

Insatsområdet ska stödja bevarande och utveckling av natur- och kulturmiljöer så att dom blir en hållbar bas och en resurs för utvecklingen av landsbygden. Vi vill stärka den biologiska mångfalden och bevara det öppna landskapet. Det kan t ex innebära att vi stödjer insatser med ökad miljöhänsyn i form av miljö- och klimatsmarta produkter, ekologisk odling, certifiering mm. Mångfalden kan t ex stödjas via insatser på fåglar, pollinatörer, nyttoinsekter och fåltvilt. Det öppna landskapet kan stödjas via insatser som främjar långsiktiga lösningar för att bibehålla odlingslandskapet t ex i form av djurbeten och sambeten. Vi vill se mer djur på landsbygden i vårt område och vi vill se mer insekter och fåglar på landsbygden i vårt område.

Vi ska stödja åtgärder med syfte att återställa både vatten- och markbiotoper som har skadats eller förändrats. En grundläggande åtgärd för fisket är att undanröja de vandringshinder och återställa botten som finns åar, bäckar och älvar så att fisken kan leka och reproducera sig. Framtagande av fiskevårdsplaner kan också stödjas liksom insatser för att återplantera fisk till sina ursprungliga biotoper. Vi behöver utreda fler bra fiskeplatser för yrkesmässigt fiske vid älvmynningsarna där överskott på odlad fisk just nu finns till följd av fiskestoppet i Östersjön. Det behövs bli ett bättre resursutnyttjande av det kompensationsodlade beståndet och miljöåtgärder vid vattenbruk.

Insatser kan göras i odlings- och skogsmark för att återställa skadade biotoper, stimulera en mångfald av flora och fauna eller göra marken användbar för odling eller skogsbruk. Innovationer som skyddar och återställer miljöer samt förebygger miljöförstöring och negativ klimatpåverkan kan också stödjas. Informationsinsatser för att komma igång med kollektiva former av odlingslotter på landsbygden och i tätorterna kan stödjas.

Både natur och kulturmiljöerna på hav och land är också en resurs i utvecklingen av besöksnäring och är viktig för integreringen av nysvenskar och inflyttare till vår bygd. Åtgärder och aktiviteter som ökar tillgängligheten för grupper av människor som vanligtvis inte vistas i natur- och kulturmiljöerna kan få stöd, exempelvis leder, bryggor, skyltning och informationsinsatser. Dessutom kan guideinsatser, kultur- och naturevenemang med föreläsare och kreativa aktiviteter

stödjas. Vi vill stödja en besöksnäring som utvecklas med naturens förutsättningar inom olika certifieringar som t ex ekoturism.

7.4 Urvalsprocess, urvalskriterier och villkor

Urvalsprocess

LAG (styrelsen) ska tillämpa en urvalsprocess som är öppen, icke diskriminerande och objektiv samt har sin utgångspunkt i EU-förordningen och Jordbruksverkets direktiv. Hela processen för handläggning och beslut skall finnas väl dokumenterad i kvalitetsrutiner där det tydligt beskrivs hur olika situationer som t ex jäv ska hanteras. Processen skall utvärderas en kvalitetskontroll och en riskanalys som skall göras varje år.

Grundläggande är att alla projekt ska ske enligt leadermetoden. Den bygger på samarbete med andra, lokala förutsättningar och lokala initiativ. Kriterierna är underifrånperspektiv, partnerskap, samverkan/nätverkande och innovation/lärande. Underifrånperspektiv innebär att projektet har sitt ursprung i ett lokalt sammanhang i en bygd och att det finns ett behov av projektet där det ska genomföras. Partnerskap innebär att hela projektet skall genomföras i nära samverkan med en eller flera parter, gärna från flera sektorer. Samverkan och nätverkande innebär att man i lösa former och sammanslutningar arbetar tillsammans lokalt för att genomföra projektet. Innovation och lärande är att det ska finnas ett nytänkande i projektet och en tanke på hur projektet kan förmedla lärande till sin bygd och till deltagare.

Dessutom ställs krav på att alla projekt på ett eller annat sätt ska visa hur de förhåller sig till och bidrar till de horisontella målen: Hållbar utveckling, miljö och klimat, likabehandling/ickediskriminering, jämställdhet mellan kvinnor/män och attityder och mobilisering. Syftet är att effektivisera arbetet för en hållbar och inkluderande tillväxt genom att synliggöra dessa områden och fråga efter ett ställningstagande från varje projektägaren. Dessa och andra utvalskriterier vägs in och betygssätts i beslutsprocessen.

Förutsättningar för LAG-beslut:

Hela partnerskapet (ideella, offentlig och privata) skall finnas representerat vid beslut. Rösterna från den offentliga sektorn får heller aldrig representera mer än 49 % av de totala rösterna. LAG är enligt stadgarna beslutsmässiga antingen när minst hälften av antalet ledamöter är närvarande. LAG medlemmar, deras organisationer och anhöriga får söka stöd. Vid eventuellt jäv får LAG-ledamot eller adjungerad inte närvara vid vare sig prioriteringsdiskussion eller beslut. Jäv kan uppstå med anledning av egna intressen i ärendet, släktskap eller vänskapsförhållande med den sökande eller att ledamot är aktiv i den sökande organisationen.

Vid LAG-gruppens beslut om projektstöd ska konsensus eftersträvas. Kan detta inte uppnås ska beslut bifallas av lägst två tredjedelar av det röstande. LAG diskuterar och prioriterar varje ärende utifrån de framtagna urvalskriterierna. Till sin hjälp har LAG underlag från referensgrupper med specialkompetens inom olika områden.

Projektansökan från intresse till beslut

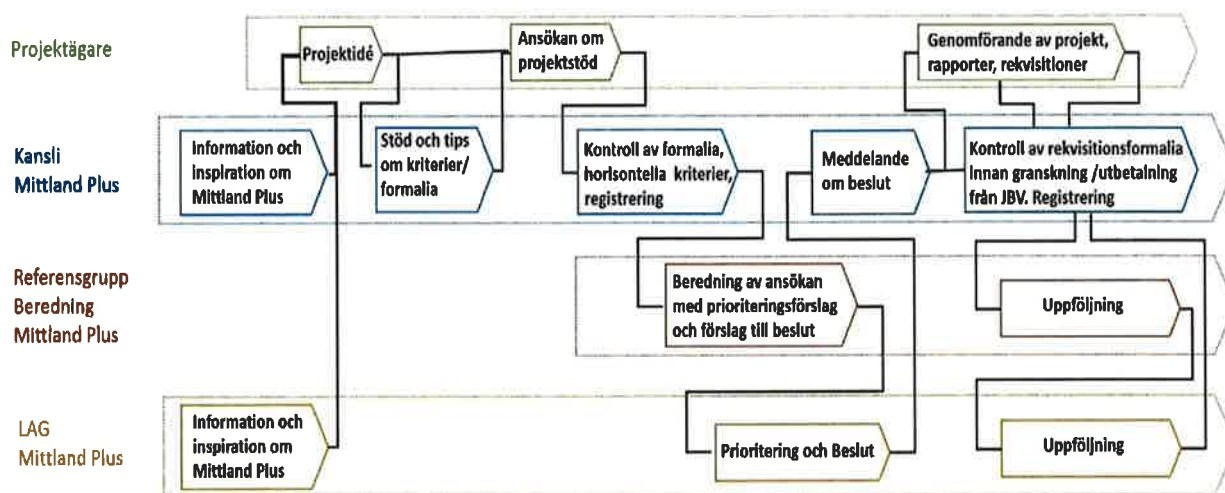

Illustration: Ingela Gagner

Det är LAG som initierar ansökningsomgångar, s.k. call med start och stoppdatum för att lämna in projektansökan. Ett call kan antingen omfatta flera fonder eller enbart en fond och löpa under olika tidperioder. Syftet kan vara att tydligare särskilja fondernas olika innehåll och uppdrag. Det är också möjligt att LAG beslutar om särskilda teman under perioden och fokuserar resurser och information mot en särskild målgrupp för att uppnå specifika resultat, exempelvis för att skapa förutsättningar för fortsatta insatser. För paraplyansökningar kan det vara lämpligt med löpande call alternativt löpande beslut- och ansökningsprocess.

I situationer där sökanden inte kan göra en ansökan enligt våra gängse former, exempelvis om det föreligger något språkligt eller kunskaphinder, alternativt om datorutrustning eller liknande saknas ska vi erbjuda hjälp och stöd så att ansökan blir korrekt utformad.

Anställd personal på kansli och lokala kontaktpunkter skall fungera som projektägarens stöd och "advokat" men ska inte ge beslutrekommendationer eller avvisa ansökningar. Uppgiften och strävan ska vara att informera projektägaren om möjligheterna med Lokalt ledd utveckling, och hjälpa tillrätta genom att ställa frågor och begära kompletteringar för den administration och formalia som krävs för att både ansökan och rapporter ska bli korrekta med avseende på regler och direktiv. I de fall en bedömning görs att ansökan inte hör hemma inom lokalt ledd utveckling ska sökande få tips om andra stödformer.

Handläggningsprocessen innebär att se till att alla uppgifter och frågor är besvarade i ansökan och att den uppfyller villkoren för ett projekt i vår lokala strategi. Under processen kan handläggaren, begära utlåtande från specialist eller från aktuell kommun för upplysningar som är nödvändiga för beslutet. Hela ansökan och handläggningsprocessen kommer att genomföras i ett nytt centralt IT-system. De delar som avser avstämning gentemot vår lokala strategi och våra mål dokumenteras i en lokal handläggningsrapport. Dokumentet lämnas tillsammans med eventuellt

specialistutlåtanden som beslutsunderlag till både referensgrupp och LAG. Om jäv uppstår vid handläggning av ett ärende ska det hanteras eller granskas av annan handläggare.

Från handläggningsprocessen kommer ärendet som då bedömts som klart för beslut. Det är referensgrupperna, med specifik kompetens inom respektive fond eller geografi, som bereder, värderar och prioriterar ansökningar inom sina respektive områden. Regler kring jäv gäller även här. Till stöd för sitt arbete har grupperna urvalskriterier och poängssystem baserade på innehållet i utvecklingsstrategin. Referensgruppen dokumenterar resultatet från prioriteringen och lämnar synpunkter inför beslutet till LAG.

Inför LAG-mötet får ledamöterna tillgång till ansökan, handläggningsmaterial och referensgruppens dokumentation. Beslut i LAG tas med hjälp av samma urvalskriterier och poängssystem som referensgruppen använder. LAG skall lämna en tydlig beslutsmotivering. Vid avslag i LAG kan projektet återremitteras och komma upp till beslut igen under nya förutsättningar. Ansökan börjar då om från början i processen med nytt journalnummer.

Referensgrupper för prioritering och värdering av projekt kommer att finnas i de mindre fonderna där expertkunskaper behöver komplettera LAG. Vi hoppas också att vi kommer att ha referensgrupper inom t ex gröna näringar, unga och för integration. Idag beslutade grupper är enligt nedan.

Havs- och fiskerifonden

Representanter från t ex. Yrkesfiskarna i Västernorrland, Hushållningssällskapet, fiskekonsulten på Länsstyrelsen, lokala yrkesfiskare, fiskevårdsområden m fl. inom både Leader Mittland Plus och Leader Höga kusten.

Regionalfonden

Representanter för t ex. nationella programmet för Mellannorrland, LRF, yrkesfiskarna, näringslivskontor, Landstinget, Företagarna, enskilda företag m fl.

Socialfonden

Representanter från t ex. Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, representanter från arbetsmarknadsenheter, lokala föreningar och sociala företag m fl.

Ansökningsvillkor och urvalskriterier

Våra urvalskriterier ska säkerställa att vi prioriterar de projekt som bidrar till att uppnå målen i strategin. Innan ett projekt överhuvudtaget blir aktuellt för att handläggas måste det uppfylla ett

antal villkor. Uppfylls dessa så hamnar man i nästa steg av processen och projektet kommer till LAG där man med hjälp av urvalskriterier rankar och beslutar i ärendena.

Illustration över ansökans gång

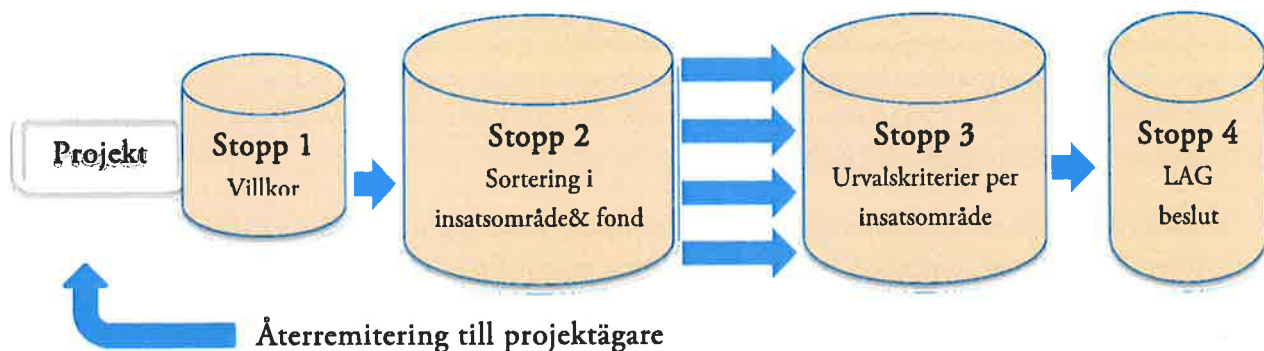

Illustration Lena Liljemark

Villkor för att söka projekt hos Leader Mittland Plus

- Projektet faller inom ramen för strategin.
- Projektet arbetar enligt leadermetoden (underifrånperspektiv, partnerskap, samverkan/nätverkande, innovation/lärande). Se avsnitt 7.4.1.
- Ansökan uppfyller Jordbruksverkets grundvillkor för stöd.
- Ansökan är komplett.
- Projektet har minst en tvåpartssamverkan
- Projektägaren och projektet redovisar hur de arbetar med, förhåller sig till och bidrar till våra horisontella mål.
- Projektägaren är delaktig i Leader Mittlands partnerskap och har betalt medlemsavgift

Urvalskriterier för projekt, se bilaga 4

Generella beslutsvillkor

Projektbesluten kan komma att få olika villkor kopplade till sitt beslut, men det finns tre generella beslutsvillkor som alla projekt får inskrivna i sina beslut. Syftet är att inom vårt partnerskap i Leader Mittland Plus försäkra oss om att alla projekt är delaktiga i de nätverk och aktiviteter som genomförs för att skapa samverkan och lärande mellan projekten. Syftet är också att säkerställa vår löpande uppföljning av projekten

Projektet förbinder sig att lämna av kansliet begärda delrapporter, delta på utbildningar och projektträffar under projekttiden. Projektet förbinder sig att även efter projekttiden svara på uppföljningar av indikatorer och eventuella andra uppföljningsbehov från EU, Jordbruksverket eller Leader Mittland Plus. Projektet förbinder sig även att uppnå ideell tid eller privat finansiering motsvarande x kronor.

7.5 Mål och indikatorer

Delmål per insatsområde

	Insatsområde 1 Social ekonomi & lokal kapitalbildning <i>Social ekonomi och ökad tillgång på lokalt kapital.</i>	Insatsområde 2 Företagande & utvecklat entreprenörskap <i>Lokala företag, jord, skog, besöksnäring, lokal mat, och fiske. Förädling och diversifiering.</i>	Insatsområde 3 Tillgänglighet <i>Kontakter med världen utanför, lokal service, mötesplatser, bostäder, bredband.</i>	Insatsområde 4 Natur- & kulturbevarande insatser <i>Natur- och kultur-tillgångar. Natur- och kulturturism. bioenergi, eko-system, livsmiljö.</i>
Mål 1 Fler hållbara sysselsättningar <i>Miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbart.</i>	Fler företag/ aktörer inom social ekonomi Ökat entreprenörskap & kunskap inom social ek. Fler nya lokala produkter & tjänster inom social ek.	Fler lokala företag Ökat entreprenörskap Ökad förädling och diversifiering Ökad kompetens-utveckling	Fler nya lokala produkter och tjänster inom tillgänglighet Fler nya hållbara försäljningskanaler för att nå marknad	Ökad lokal miljö-certifierad natur och kulturturism Fler nya miljö- och klimatsmarta produkter/tjänster Ökad miljö-certifiering av lokala företag och org.
Mål 2 Starka lokala kretslopp <i>Lokal kapital-försörjning. Ökad kritisk massa. Kreativa dynamiska miljöer, rikt fritidsliv, nytt blod via ökad inkludering</i>	Mer lokalt kapital i omlopp & nya fin. strukturer Fler nya och utvecklade kreativa mötesplatser Ökad inkludering i lokalt företagande och lokalsamhället	Fler nya lokala produkter/ tjänster Ökat samarbete land/stad (RF) Ökad inkludering i lokalt företagande	Ökad delaktighet och inkludering i lokalsamhället Ökad integrationen på landsbygden Fler nya och utvecklade kreativa mötesplatser	Utveckla mångfalden i jord- och skogsbruket Återställa vatten och markbiotoper Utveckla mångfalden och särarten i lokala kulturmiljöer och lokalt kulturliv
Mål 3 Lokalt behovs-anpassad service- & infrastruktur <i>Lokala handlingsplaner och insatser</i>	Ökad förädling av lokala varor och tjänster inom soc.ek Fler lokala kollektiva lösningar för att lösa lokala problem	Nya lokala produkter/tjänster Ökad service på landsbygden	Fler nya lokala boendemöjligheter Ökad tillgång på bredband Ökad tillgång på alla transporter	Bidra till ökad tillgång till natur, friluftsliv, lokala kulturmiljöer och lokalt kulturliv (humanistiskt)
Mål 4 En öppen frisk och tillgänglig natur för alla <i>Vårt biologiska framtidskapital</i>	Ökat socialt entreprenörskap med inriktning på jord/skog/vatten	Ökad besöksnäring inriktning jord/skog/vatten Fler miljö-certifieringar inom jord/skog/vatten.	Ökad tillgång till natur & friluftsliv för alla Fler besöksmål och mötesplatser i naturen	Utveckla & bevara öppna landskapet Återställa vatten och markbiotoper Ökad mångfald i jord- och skogsbruk

Programspecifika indikatorer och deras målvärden samt budget

Fond	Mål	Indikator	Målv.	Budget
Landsbygdsfonden	Främja jordbrukens konkurrenskraft	Antal nyskapade arbetstillfällen* Mäts på projekt	44	28,8 Mkr
	Säkerställa hållbar förvaltning av naturresurser & klimatåtgärder			(exkl. drift)
Havs- och fiskerifonden	Uppnå territoriellt balanserad utveckling av ekonomier och samhällen på landsbygden, inbegriper att skapa och behålla sysselsättningar			
	Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag	Antal nyskapade arbetstillfällen* Mäts på projekt	1 st	7,4 Mkr
	Skydda miljön och främja en hållbar användning av resurser	Antal bevarade arbetstillfällen* Mäts på projekt	2 st	
	Främja sysselsättning och arbetskraftens rörlighet	Antal skapade företag Mäts på projekt	1 st	
		Antal miljöprojekt Mäts på projekt	4	
Regionala utvecklingsfonden	Stärkt entreprenörskap och företagande	Antal diversifieringsprojekt Mäts på projekt	2	
	Ökad sysselsätt i små och medelstora företag	Antal nyskapade små- och medelstora företag Mäts på projekt	4 st	3,4 Mkr
Socialfonden	Stärkt anpassningsförmåga för sysselsatta kvinnor och män på arbetsmarknaden	Antal nyanställda i små och medelstora företagare omräknat till heltider. Mäts på projekt	54 st	4,7 Mkr
	Stärkt anställningsbarhet för kvinnor och män som befinner sig långt från arbetsmarknaden	Antal anställda (inkl. egenföretagare) med förbättrad arbetsmarknads-situation efter åtgärd. Mäts på projekt	53 st	

*Arbetstillfällen räknas alltid i årsarbetskrafter, per fond och registreras in vid projektavslut

*Alla målvärden kompletteras med uppföljningar ett år efter projektens slut och vid programmets slut

Mål och indikatorer per fond

Insatsområde: Social ekonomi och lokal kapitalbildning

Budget	Fond	Delmål	Indikator	Målvärde
9,5 Mkr	Landsbygds-fonden	<i>Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt</i>		15
		-Antal nyskapade arbetstillfällen		
		Fler företag/aktörer inom social ekonomi	-Antal nya företag. -Antal företagsstöd	2 10
		Ökat entreprenörskap & kunskap inom social ekonomi	-Deltagare i komp. utveckling	150
		Mer lokalt kapital i omlopp och nya finansiella strukturer	-Antal nya lösningar -Delt. i komp. utveckling	4 100
		Fler nya och utvecklade kreativa mötesplatser	-Antal nya mötesplatser -Antal utv. Mötesplatser	4 16
		Ökad delaktighet och inkludering i lokala företag och lokalsamhället med hjälp av social ekonomi	-Ant nyanst. unga/nysvenskar -Antal lärling- & praktikspl. -Antal deltagande unga -Andel deltagande nysvenskar	2+2 20 50 50
		Fler lokala kollektiva lösningar för att lösa lokala problem eller förädla lokala produkter och tjänster	-Antal nya lösningar -Antal kollektiva företag -Antal produkter & tjänster	5 3 10
		Ökat socialt entreprenörskap med inriktning på jord/skog/vatten	-Antal projekt	1
1 Mkr	Havs- och fiskeri-fonden	<i>Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt</i>		
		-Antal nya arbetstillfällen - Antal bevarade arbetstillfällen -Antal skapade företag -Antal miljöprojekt -Antal diversifieringsprojekt		Räknas 0,25 Räknas Räknas Räknas
		Fler kollektiva lösningar inom fiske, förädling eller diversifiering	-Antal projekt -Antal produkter & tjänster	4 4
1 Mkr	Regional-fonden	<i>Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt</i>		
		-Antal nyskapade företag med 0-249 anställda -Antal nya arbetstillfällen i företag med 0-249 anställda		1 1
		Ökade kollektiva samarbeten land/stad	-Antal samarbeten -Antal nya lösningar	2 2
		Fler företag/aktörer inom social ekonomi	-Antal företagsstöd -Antal kollektiva företag	3 1
		Innovativa lösningar inom social ekonomi	-Antal företagsstöd -Antal nya innov. lösningar	2 1
2 Mkr	Social-fonden	<i>Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt</i>		
		-Antal anställda med förbättrad arbetsmarknadssituation efter åtgärd -Antalet arbetslösa och långtidsarbetslösa i sysselsättning efter åtgärd		25 25
		Ökad kompetensutveckling	-Antal deltagare	400
		Ökad delaktighet och inkludering i lokalsamhället	-Antal deltagande unga -Antal deltagande nysvenskar -Antal deltagare	100 100 Räknas

Insatsområde 2: Företagande och entreprenörskap

Budget	Fond	Delmål	Indikator	Målvärde
8 Mkr	Landsbyggs-fonden	<i>Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt</i> -Antal nyskapade arbetstillfällen		20
		Fler lokala företag	-Antal nya företag	4
		Ökat entreprenörskap	-Antal projekt	20
		Fler nya produkter och tjänster	-Antal produkter & tjänster	50
		Ökad förädling och diversifiering inom lokal mat eller annan utveckling av lokala råvaror	-Antal produkter & tjänster -Deltagare i komp. utv. -Antal företagsstöd	30 150 7
		Ökad inkludering i lokalt företagande	-Antal nyanst. unga -Antal nyanst nysvensk -Antal lärlings- & praktikpl.	1 1 20
		Ökad service på landsbygden	-Antal nya företag	1
		Fler miljöcertifieringar	-Antal certifieringar	5
		Ökad besöksnäring	-Antal besöksanledningar -Antal produkter & tjänster -Antal övernattningar	20 10 100
2,4 Mkr	Havs- och fiskeri fonden	<i>Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt</i> -Antal nya arbetstillfällen -Antal bevarade arbetstillfällen -Antal skapade företag -Antal miljöprojekt -Antal diversifieringsprojekt		1 1 1 Räknas 2
		Fler och utvecklade lokala företag inom fiske och vattenbruk	-Antal projekt	3
		Fler nya produkter och tjänster inom fiske och vattenbruk	-Antal produkter & tjänster	10
		Ökad förädling av lokala produkter och tjänster inom fiske och vattenbruk	-Antal produkter & tjänster -Deltagare i komp. utveckling	5 25
		Ökad diversifiering	-Antal projekt	1
		<i>Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt</i> -Antal nyskapade företag med 0-249 anställda -Antal nya arbetstillfällen i företag med 0-249 anställda		1 3
		Ökat samarbete land/stad	-Antal samarbeten -Antal nya lösningar	2 2
1,2 Mkr	Regionala fonden	Ökat entreprenörskap	-Antal projekt	2
		Fler lokala företag	-Antal företagsstöd	3
		Innovativa lösningar	-Antal företagsstöd -Antal nya innov. lösningar	2 1
		<i>Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt</i> -Antal anställda med förbättrad arbetsmarknadssituation efter åtgärd -Antalet arbetslösa och långtidsarbetslösa i sysselsättning efter åtgärd		12 12
		Ökad kompetensutveckling	-Antal deltagare	400
		Ökad delaktighet och inkludering i lokalt företagande	-Antal deltagande unga -Antal deltagande nysvenskar	100 100
1 Mkr	Sociala fonden	<i>Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt</i> -Antal anställda med förbättrad arbetsmarknadssituation efter åtgärd -Antalet arbetslösa och långtidsarbetslösa i sysselsättning efter åtgärd		12 12
		Ökad kompetensutveckling	-Antal deltagare	400
		Ökad delaktighet och inkludering i lokalt företagande	-Antal deltagande unga -Antal deltagande nysvenskar	100 100

Insatsområde 3: Tillgänglighet

Budget	Fond	Mål	Indikator	Målvärde
6 Mkr	Landsbygds-fonden	<i>Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt</i>		6
		-Antal nyskapade arbetstillfällen		
		Fler nya lokala produkter/tjänster inom tillgänglighet	-Antal produkter & tjänster -Antal företagsstöd	10 5
		Fler nya hållbara försäljningskanaler	-Antal kanaler	5
		Ökad delaktighet och inkludering i lokalsamhället	-Antal deltagande unga -Antal deltagande nysvenskar -Antal deltagare	50 50 Räknas
		Ökad integrationen på landsbygden	-Antal projekt	10
		Fler nya och utvecklade kreativa mötesplatser	-Antal nya mötesplatser -Antal utv. mötesplatser	4 8
		Ökad integration på landsbygden	-Antal projekt -Antal deltagare	3 100
		Fler nya lokala boendemöjligheter	-Antal projekt -Antal fysiska anl-/inv.	5 2
		Ökad tillgång på bredband	-Antal förstudier	25
		Ökad tillgång på transporter	-Antal projekt -Antal nya lösningar -Antal nya företag	3 1 1
		Ökad tillgång på besöksmål & mötesplatser i natur	-Antal besöksanledningar	10
		Ökad tillgång natur & friluftsliv f alla	-Antal projekt -Antal dagbesökare	10 300
1 Mkr	Havs- och FF	Fler försäljningskanaler och marknader inom fiske och vattenbruk	-Antal kanaler -Antal nya arbetstillfällen -Antal bevarade arbetstillf. -Antal skapade företag -Antal miljöprojekt -Antal diversifieringsprojekt	2 Räknas 0,25 Räknas Räknas Räknas
0,8 Mkr	Regionala fonden	<i>Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt</i>		
		-Antal nyskapade företag med 0-249 anställda -Antal nya arbetstillfällen i företag med 0-249 anställda		Räknas 1
		Nya försäljningskanaler	-Antal kanaler	1
		Ökad tillgång på transporter	-Antal nya lösningar	1
		Innovativa lösningar	-Antal företagsstöd -Antal nya innov. lösningar	2 1
0,7 Mkr	Sociala fonden	<i>Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt</i>		
		-Antal anställda med förbättrad arbetsmarknadssituation efter åtgärd -Antalet arbetslösa och långtidsarbetslösa i sysselsättning efter åtgärd		10 10
		Ökad delaktivitet och social inkludering	-Antal deltagare -Antal projekt	100 1
		Bidra till nya nätverk för lokal samv.	-Antal projekt -Antal deltagare	1 100
		Bidra till ökad integration på landsbygden	-Antal projekt -Antal deltagare	2 150

Insatsområde 4: Natur- och kulturbewarande insatser

Budget	Fond	Mål	Indikator	Målvärde
4,5 Mkr	Landsbygdsfonden	Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt -Antal nyskapade arbetstillfällen		3
		Ökad miljöcertifierad natur- och kulturturism	-Antal produkter & tjänster	3
			-Antal fysiska anl/inv.	2
			-Antal övernattningar	50
		Fler nya miljösmarta produkter/tj.	-Antal produkter & tjänster	10
		Öka miljöcertifiering av lokala företag och organisationer	-Antal certifieringar	5
			-Deltagare i komp. utv.	100
		Utveckla mångfalden i jord- och skogsbruket	-Antal projekt	5
			-Deltagare i komp. utv	50
		Återställa vatten och markbiotoper	-Antal bevarade/utv objekt	5
3 Mkr	Havs- och fiskerifonden	Programspecifika indikatorer som mats på alla projekt -Antal nya arbetstillfällen -Antal bevarade arbetstillfällen -Antal skapade företag -Antal miljöprojekt -Antal diversifieringsprojekt		Räknas 0,5 Räknas 4 Räknas
		Antal återställda vattenbiotoper	-Antal bevarade/utv. objekt	3
			-Antal projekt	Räknas
		Hållbart fiskebruk och vattennäring	-Antal projekt	1
		Fler miljö- och klimatsmarta produkter fr. fiske, åar, sjöar och hav	-Antal miljösmarta produkter och tjänster	3
Bevara och utveckla kulturmiljöer	-Antal bevarade/utv. objekt	3		
0,4 Mkr	Regionala fonden	Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt -Antal nyskapade företag med 0-249 anställda -Antal nya arbetstillfällen i företag med 0-249 anställda		Räknas Räknas
		Ökat entreprenörskap inom insatsområdet	-Antal projekt	1
		Innovativa lösningar	-Antal företagsstöd	2
-Antal nya innov. lösningar	1			
1 Mkr	Sociala fonden	Programspecifika indikatorer som mäts på alla projekt -Antal anställda med förbättrad arbetsmarknadssituation efter åtgärd -Antalet arbetslösa och långtidsarbetslösa i sysselsättning efter åtgärd		7 6
		Ökad kompetensutveckling, delaktivitet och social inkludering	-Antal projekt	2
			-Antal deltagare	500

För definition av indikatorer, se bilaga 3

8. Finansieringsplan

I tabellen nedan ser ni hur våra medel är fördelade på olika fonder, drift och samarbete.

Vi har tagit en mindre del till drift från de mindre fonderna, men vi anser att det bör bära sina direkta driftskostnader avseende referensgrupp, möten och mobilisering inom sin fond. Med tanke på långa resor och arvoden så beräknar vi att en referensgrupp kostar minst 300 Tkr för hela perioden. Därtill kommer studieresor och konferenser för referensgruppen och direkt mobilisering i egna fondspecifika frågor. Havs- och fiskerifonden kommer också att ha en egen lokal inspiratör på deltid som fokuserar på mobilisering och specialfrågor avseende fonden. Anledningen till det är att området omfattar även Höga kusten och kräver mer bearbetning och mobilisering för att lyckas. Inom Ångermanland har vi inte tillgång till de lokala inspiratörer som vi arbetar med på kommunnivå inom Landsbygdsfonden och risken är annars att det uppstår en mobiliseringsbrist som gör att vi riskerar strategins måluppfyllelse.

Avseende samarbete så har vi valt att koncentrera den större delen till landsbygdsfonden, då vi tror att det är där det finns störst intresse. Avseende havs- och fiskerifonden finns det en mindre avsättning för eventuella fiske- och skärgårdssamarbeten inom Sverige och eller t ex Finland.

Total fördelning per fond

Landsbygdsfonden:	42 481 554 kronor
Havs- och fiskerifonden:	7 408 554 kronor
Socialfonden:	4 740 590 kronor
Regionalfonden:	3 369 302 kronor
Totalt	58 000 000 Kronor

Delåtgärd	Fond	% per fond	SEK
Drift	<i>Landsbygdsfond</i>	23,6%	13 688 000
	<i>Totalt på alla fonder</i>		
Samarbeten	<i>Landsbygdsfond</i>	1,8%	1 062 039
OBS ingår i strategins genomförande nedan!	<i>Fiskerifond</i>	0,4%	222 257
	<i>Socialfond</i>	0	0
	<i>Regionalfond</i>	0	0
Genomförande av strategin	<i>Landsbygdsfond</i>	47,8%	27 731 515
	<i>Fiskerifond</i>	12,4%	7 186 297
	<i>Socialfond</i>	8,2%	4 740 590
	<i>Regionalfond</i>	5,8%	3 369 302
Summa		100%	58 000 Tkr

9. Organisation

9.1 Administrativ kapacitet och kansliets arbete (drift)

Det slutgiltiga upplägget kring vår organisation behöver beslutas av det LAG som ska leda och styra vår verksamhet i den nya föreningen efter att vi fått startbeslut. LAG är ytterst ansvariga för att kansliet fungerar och det både fungerar effektivt och har en bra arbetsmiljö. Sen kommer det att finnas verksamhetsledare som ansvarar för den löpande driften och för att utföra LAGs intentioner. Kansliets uppbyggnad och löpande arbete skall arbeta i enlighet med och harmoniera med strategin, eftersom det är LAGs och verksamhetens måldokument.

Vi avser också att arbeta med hållbarhet även ur ett personalperspektiv. Erfarenheten från innevarande period är att arbetsmiljön behöver lyftas upp i fokus med tydligt nedskrivna dokument kring ansvar, befogenheter och arbetsbeskrivningar. Vi ska vara en bra arbetsgivare och skapa trevliga arbetsmiljöer med kreativa och dynamiska arbetsgrupper. Det arbetet kommer att hjälpa oss att säkerställa kompetens som byggs upp under föregående period. Då vi i starten går in med två befintliga organisationer har vi en hög kompetens för igångsättning och drift av verksamheten. Det gör att vi har gott om tid att skapa en organisation och rekrytera de kompetenser vi eventuellt saknar. Då vi inom regionen har förberett för ett regionalt samarbete mellan både LAG och drift, så kommer det också att ge oss en säkerhet då vi kan stötta varandra vid sjukdom, uppsägningar eller andra problem.

En modell kan vara att vi för att anpassa vår drift i enlighet med inriktningen på vår strategi, och gör en blandmodell. Vi arbetar med ett centralt kontor på de områden där vi kan vinna mest på kapacitetsutnyttjande. Kombinerat med det tänker vi oss små lokalkontor/satelliter ute i kommunerna för att nå bästa effekt och vara nära de lokala orterna och projektägarna. Det här handlar om att dels garantera effektivitet utifrån ett kostnadsperspektiv, men också effektivitet utifrån ett målperspektiv.

Modellen bygger på ett verksamhetsledarkontor som i funktionen skulle bestå av rollerna verksamhetsledare, ekonom, handläggare och eventuellt en projektsamordnare/kommunikatör på totalt 1,5 tjänst avseende driften. Verksamhetsledaren leder kansliet och ansvarar troligen för planering, administration, ekonomi, verksamhetsuppföljning, och beredning av projektansökningar sköts på ett kvalitetssäkert sätt. Verksamhetsledaren arbetar på LAGs uppdrag med tydliga ansvar och befogenheter och en arbetsledande funktion vilket också innebär attesträtt upp till en nivå som beslutas av LAG. Den här modellen ger en arbetsgrupp som dels kan stötta varandra, dels kan kompettera varandra i kompetenser inom respektive fonds mål och som också ger en kreativ och inspirerande arbetsmiljö med landsbygden i fokus.

En tänkbar lösning i modellen kan vara att arbeta med fyra lokala projektinspiratörer/satelliter. Arbetsuppgiften är framförallt att arbeta för att informera och inspirera lokala aktörer. Projektinspiratörerna arbetar på deltid och tjänsten kan utökas med ansvar för lokala paraplyprojekt. Vi tror att resurser som redan arbetar lokalt eller nära har bättre möjligheter att bygga upp nödvändiga kontakter med målgrupperna, har ett bättre lokalt perspektiv och därmed möjlighet att stödja målgruppen att komma igång. Det sparar också in mycket restid som istället kan användas till uppsökande verksamhet.

De lokala inspiratörerna skall jobba nära de lokala LAG ledamöterna för att på så sätt skapa ett kreativt samarbete i det lokala sammanhanget. Det ger också LAG medlemmen både en plats och en person att byta idéer och samverka med. Tillsammans med de lokala inspiratörerna är det också möjligt att initiera projekt inom exempelvis socialfonden för vägar in i arbete för människor som är långt från arbetsmarknaden. Genom samverkan med andra utvecklingsområden i regionen är ambitionen att säkerställa kompetens och kapacitet där fördelar och kostnadsbesparingar kan nås. Det kan även röra sig om att använda speciella kompetenser som något område besitter och som gemensamt kan nyttjas. Vi eftersträvar en mångfald vad det gäller till exempel kön och ursprung för alla som är anställda och engagerade i projekten.

Vi har i vår strategi talat mycket om betydelsen av mötesplatsen. Leader Mittland Plus egna "kontor/mötesplatser" ska ha mobil teknik, gärna ligga på landsbygden och helst samverka med befintliga resurser för att kunna erbjuda kreativa, och trivsamma mötesplatser för företag, föreningar och enskilda inom vårt område. Här skall också finnas lokalutrymme för att kunna arbeta med LAG-ägda projekt eller projekt som vill samlokalisera sig. Allt för att skapa en kreativ atmosfär med olika typer av människor. Samma sak gäller de lokala inspiratörerna, de ska ha lokala projektkontor enligt samma principer gärna samlokaliserade med lokala befintliga lösningar. Vi ska arbeta med moderna mötesmetoder som möjliggör en minskning av resorna.

På så sätt blir vår administration också ett led i vår egen strategi att skapa lokalbaserade mötesplatser där innovativa idéer och tankar kan bytas och uppstå. Tanken är att alla som arbetar i verksamheten skall ha en stark förankring i någon lokal verksamhet på landsbygden, det vill säga i föreningsliv eller företagande. Det kan till exempel vara företagare eller andra som jobbar deltid i olika verksamheter. Det ställer krav på vår organisation, men ger stor synergieffekt i och med att en del av förankringen sker genom rekrytering. Vi bygger med andra ord upp en organisation som är centraliserad där vi vinner effektivitet i stordrift och decentralisering där vi vinner resultat genom lokal påverkan och lokalt nätverk.

9.2 Partnerskap och föreningen

Hösten 2013 inleddes på var sitt håll arbetet i Leader Mittland och Leader Timråbygd inför denna strategi. SWOT-analyser, möten med partnerskapet och utvärderingar av genomförd programperiod och genomförda projekt var en del av det arbetet. I respektive förening resulterade det i ett beslut om att söka ett flerfondsalternativ. Under sensommaren 2014 stod det klart att de båda föreningarna skulle slås ihop pga. att Timråbygd ansågs som ett för litet område av Jordbruksverket. Under hösten 2014 har också hela Västernorrlands kustområde och inlandets tillrinningsområden tillkommit för Havs- och fiskerifonden.

Förankringsprocessen har accelererat under hösten 2014 med många idéer och förankringsmöten för att fånga tankar och förslag från hela området. Dessa har sedan bearbetats för att göra en samlad bedömning om vad målgrupperna vill och stämts av mot lokala och regionala strategier, visionsdokument och de fyra investerings- och strukturfonderna för att synka inriktning och mål, och för att säkerställa att det kan finnas resurser för genomförande. inriktning och mål, och för att säkerställa att det kan finnas resurser för genomförande. Partnerskapet och förening under förankringsprocessen har varit både våra Ideella föreningar, då dessa gemensamt lämnar in strategin. Respektive område dvs Leader Mittland och Leader Timråbygd har trepartnerskap som

är valda av sina respektive föreningar på årsmöten. De representerar i sin tur föreningar, företag och offentlig sektor inom sitt geografiska område.

Föreningens namn Mittland Plus är en signal och ett uttryck för att sammanslagningen är positiv och berikande för utvecklingen av området och inte minst för målsättningen att vi ska bli fler. Vi startade efter strategins godkännande en ideell förening. Vi har i den föreningen bjudit in alla intresserade via annonser, men speciellt partnerskapet dvs aktörer i våra båda nuvarande föreningar och de som deltagit i förankringsprocessen under strategiarbetet. Den nya föreningen har haft bildande möte och sitt första årsmöte under sommaren 2015.

Följande aktörer är några av alla de som har deltagit i framtagandet av strategin och representerar delar av partnerskapet:

Bräcke kommun, Sundsvalls kommun, Timrå kommun och Ånge kommun. Landstinget Västernorrland, avd. Regional Utveckling, Kommunförbundet Västernorrland samt andra regionala organ och statliga myndigheter på regional/lokal nivå som, Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, och Mittuniversitetet.

Västernorrlands Kustfiskareförening, Hushållningssällskapet i Västernorrland, lokala företagarföreningar i t.ex. Njurunda, Matfors, Bräcke, Timrå, Ånge, lokala LRF-organisationer, t.ex. LRF Timrå och lokala företagare. Västernorrland idrottsförbund, Medelpads Hembygdsförbund, Hela Sverige Ska Leva (Västernorrland), Winnet, lokala byalag och bygdeföreningar m.fl.

9.3 LAG - den lokala aktionsgruppen

Styrelsen/LAG tillsätts på ett årsmöte efter förslag från valberedningen och skall bestå av 12 ordinarie ledamöter samt 8 ersättare med närvarorätt med en fördelning av minst 60/40 % mellan kvinnor och män. Ingen av sektorerna ideell, företag eller offentlig får ha mer än 49 % av rösterna vid enskilda beslut. Sektorerna är jämt fördelade.

Valberedningen uppdrag är att tillse en adekvat fördelning av olika grupperingar inom de olika sektorerna dvs. ambitionen finns att få in olika yrkesgrupper, kön, nytänkande entreprenörer, olika åldrar och olika kulturell bakgrund.

Tre ordinarie ledamöter ska komma från varje kommun samt två ersättare. Bland de tre ordinarie ledamöterna ska det finnas en av varje från offentliga, ideella samt företagssektorn. För att tillse representation för Havs- och fiskerifonden tillkommer ytterligare två representanter i LAG som skall arbeta yrkesmässigt inom sektorn. Dessa fördelas en i Ångermanland och en i Medelpad.

Under LAG finns ett arbetsutskott (AU), för löpande ledningsfrågor. AU ska bestå av ordförande plus en ledamot från varje kommun, samt fem personliga ersättare. Det blir valberedningens uppgift att se till att partnerskapet i arbetsutskottet uppfylls.

Valberedningen som tillsätts vid årsmötet året innan ska ha jämn könsfördelning där alla sektorer och kommuner (geografiska områden) är representerade, varav en ledamot väljs till ordförande. Kunskap om strategin och leaderarbetet skall vara hög i valberedningen och rutiner för detta

kommer att utarbetas. Varje kommun del väljer tre representanter dvs. en från varje sektor och en av dessa representerar kommunen vid gemensamma möten för Leader Mittland Plus.

Valberedningen ska genom sitt förslag säkerställa att det finns adekvat kompetens i styrelsen med representation från olika sektorer inom offentlig förvaltning, föreningar samt företag. Den ska tillse att styrelsen speglar dagens samhälle med avseende på kön, ålder och etnisk tillhörighet. Valberedningen skall också ta hänsyn till olika kompetenser som krävs för beslut inom arbetet med de olika fonderna. Valberedningen kommer att få en endagsutbildning i starten av sitt uppdrag med uppdatering under programperioden.

Ordförande ska väljas på 2 år. Den som är mest lämplig skall väljas vid varje enskilt tillfälle på årsmötet. Ordförandeskapet måste dock växla mellan sektorerna under perioden. Övriga ledamöter väljs också för två års mandattid, utom vid föreningens första årsmöte när hälften av ledamöterna väljs på ett år.

För att säkerställa representation för fiskerifonden, sociala fonden och regionala fonden skall referensgrupper tillsättas som bereder ärenden åt LAG. Avseende Havs- och fiskerifonden kommer där bland annat att ingå representanter från Yrkesfiskarnas förening i Västernorrland, yrkesfiskare, Hushållningssällskap, Länsstyrelsernas fiskevårdskonsulenter, fiskevårdsområden, enskilda entreprenörer inom fiske och enskilda yrkesfiskare. Inom Havs- och fiskerifonden kommer vi också att adjungera representant när vi tar beslut inom fonden.

LAG kommer också vid behov att inbjuda andra personer och kompetenser att sitta med som adjungerade. Det kan t ex. vara representanter för offentliga sektorn som ansvarig på tjänstemän på respektive kommun, Länsstyrelsen och Landstinget eller specifika experter som kan behövas för olika ärenden.

För att säkerställa ungdomars och nysvenskars delaktighet behövs ofta en brygga t ex i form av referensgrupper eller råd. När vi inte dessa grupper via vanlig tillsättning i LAG skall denna form tillämpas.

Genom samverkan med andra utvecklingsområden i regionen är ambitionen att genomföra gemensamma utbildningar av LAG och valberedningen, dels för att ge ledamöterna en god bild av betydelsen av uppdraget och dels få dem att känna gemenskap med andra ledamöter i andra områden. Ambitionen är även att tillsammans med andra utvecklingsområden i regionen tillsätta gemensamma referensgrupper kopplade till de olika fonderna, även en gemensam beredningsgrupp kan komma ifråga. Även om strategierna i respektive utvecklingsområden skiljer sig åt finns gemensamma grunder att förhålla sig till. Utbyten mellan LAG-grupper är värdefullt i utvecklingsarbetet och kan bidra till en högre måluppfyllelse.

Avseende referensgrupper som ska säkra sårbarhetens inflytande i LAG, se avsnitt 7:4 där vi beskriver arbetet med LAG och projektbeslut mer ingående.

10. Samverkan mellan fonder och andra aktörer

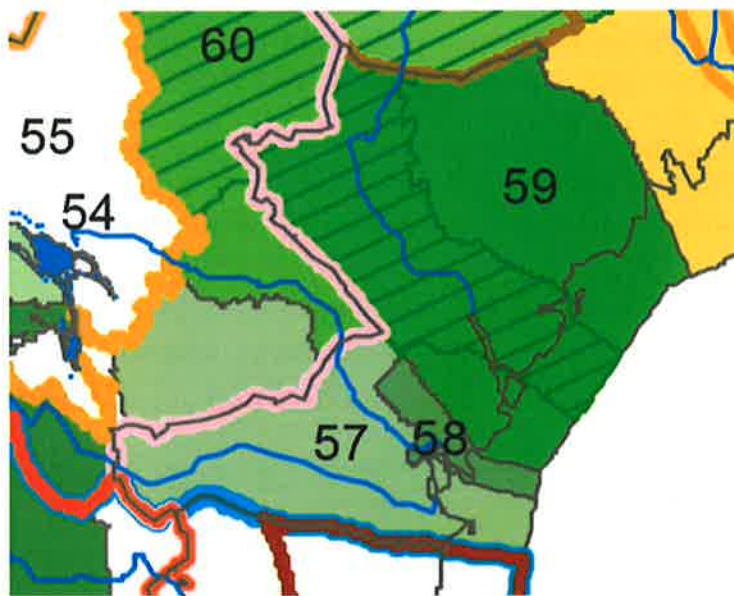
Vi bedömer att det finns en stor potential i och synergieffekter att uppnå med flerfondsfinansiering. Vår strategi visar att vårt leaderområde har många utmaningar att hantera. Därför är det bra att ha tillgång till flera olika fonder, eller verktyg om man så vill. De ger oss möjligheten att i olika parallella projekt kunna fokusera på var sin del av lösningen och därmed ge värdeadderade effekter $1+1=3$. Om utmaningen är att kunna leverera en komplett närproducerad matkasse från landsbygden till staden med både grönt, rotsaker, baljväxter, kryddor, fisk, kött, chark, mejeriprodukter, svamp, sylt så krävs samverkan mellan fonderna för såväl råvaruförsörjning och förädling som service, marknadsföring och distribution. Här bör flera fonder samverka i olika projekt för att utmaningen ska bli en smart, innovativ, effektiv och hållbar lösning.

Projektidéer innehåller ofta aktiviteter som kräver finansiering från flera olika fonder. Leader Mittland Plus kan med flerfondsfinansiering erbjuda blivande projektägare fler möjligheter till finansieringshjälp för att genomföra sina projektidéer i olika projekt och därmed få till stånd de förändringar som strategin vill uppnå.

10.1 Samverkan mellan fonder Lokalt ledd utveckling

Leader Mittland Plus ska använda en fyrfondslösning i arbetet med Lokalt ledd utveckling. Enligt intresseanmälan för Lokalt ledd utveckling 2014-07-04 och kartutdraget från Jordbruksverkets hemsida nedan omfattas områdena

- 57 och 58 av Landsbygdsfonden (EJFLU), Socialfonden (ESF) och Regionalfonden (ERUF)
- 57, 58 och 59 omfattas av Havs- och fiskerifonden (EHFF).

Kartutdraget från Jordbruksverkets hemsida baserad på intresseanmälan för Lokalt ledd utveckling 2014-07-04

Havs- och fiskerifonden administreras inom Leader Mittland Plus och överlappar Leader Höga Kusten, (område 59), som inte har denna fond med i sin strategi. Om kansliet gör bedömningen att flera fonder kan vara aktuella för samma projekt får berörda referensgrupper bereda och samverka om beslutsförslag. Det är inte möjligt att blanda finansiering från flera fonder i samma projekt. Därmed gäller ett projekt – en fond. Ett projekt kan däremot stödja målen i flera fonder.

Avgränsningen mellan fonderna ska vara enligt följande: Det är i första hand innehållet i idén som avgör om projektet hör hemma i fonden – inte geografisk avgränsning. Kansliet gör en första bedömningen av i vilken fond projektet hör hemma. Exempel. Är fokus i projektet utveckling av individers ställning på den lokala arbetsmarknaden hör projektet hemma i Socialfonden. Är inriktningen näringslivsutveckling och entreprenörskap hör det hemma i Regionalfonden. Projekt som har sin utgångspunkt i utveckling av jordbrukssektorn och hållbar landsbygdsutveckling i allmänhet kopplas till Landsbygdsfonden. Projekt som rör yrkesfisket och vattenmiljön hör hemma i Havs- och fiskerifonden. Om ett projekt är områdesövergripande kommer samarbete sökas med angränsande områden.

För att undvika sammanblandning och dubbelfinansiering, kommer regelbundna avstämningar göras fondspecifika urvalskriterier att användas/tillämpas.

Insatsområde 1 Social ekonomi, lokal kapitalbildning och samarbete

Här avser vi att arbeta med alla fyra fonderna. Avgränsning sker enligt följande

- Stad-land, entreprenörskap, forskning och innovation - Regionala fonden
- Kompetensutveckling, utanförskap och steg in i arbetslivet - Socialfonden
- Insatser inom fiskerinäring - Havs- och fiskerifonden
- Mötesplatser, företagsstöd, lokal mobilisering, kooperativ – Landsbygdsfonden

Insatsområde 2 Företagande och utvecklat entreprenörskap

Här avser vi att arbeta med alla fyra fonderna. Avgränsning sker enligt följande

- Mikrostöd, entreprenörskap, forskning och innovation samt inkubatorer – Regionala F
- Kompetensutveckling, utanförskap och steg in i arbetslivet – Socialfonden
- Utvecklande och konkurrenskraftigt fiske och vattenbruk, lokal mat och diversifiering blå näringar, skärgårdsutveckling – Havs- och fiskerifonden
- Förstudier, marknadsinsatser, lokala besöksmål, startgas, lokal mat och diversifiering gröna näringar och insatser för synergieffekter inom flera fonder – Landsbygdsfonden

Insatsområde 3 Tillgänglighet

Här avser vi att arbeta alla fyra fonder. Avgränsning sker enligt följande

- Infrastruktur för försäljning av fiske – Havs- och fiskerifonden
- Bredband, kommunikationer, infrastruktur, mötesplatser – Landsbygdsfonden

- Mikrostödd, entreprenörskap, forskning och innovation – Regionala fonden
- Kompetensutveckling, utanförskap, steg in i arbetslivet, nya nätverk – Socialfonden

Insatsområde 4 Natur- och kulturbevarande insatser

Här avser vi att arbeta med alla fyra fonder. Avgränsning sker enligt följande.

- Fiskesamhällen, kustområden, skärgårdsområden och förutsättningsskapande åtgärder för fiske – Havs- och fiskerifonden
- Jord- och skogsbrukslandskapet, klimatsmarta produkter från gröna näringar, ekologisk odling, ekoturism – Landsbygdsfonden
- Entreprenörskap, innovationer och forskning – Regionalfonden
- Kompetensutveckling, steg in i arbetslivet och utanförskap – Socialfonden

En särskild referensgrupp med kompetens inom bl.a. yrkesfiske, vattenvård och förädling av fisk kommer att bereda de projekt som berörs av Havs- och fiskerifonden och kan med hjälp av ett prioriterings- och urvalssystem som baseras på fondens och strategins intentioner och ramverk, säkerställa att fondens medel används till rätt insatser. Inför varje prioritering ska en avstämning göras med Leader Höga Kusten för att säkerställa att ingen dubbelfinansiering uppstår.

Stöd från Sociala fonden kommer att beslutas på likande sätt med representanter för Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, representanter från arbetsmarknadsenheter, lokala föreningar och sociala företag m.fl. med ett poängberäkningssystem som ska ge rätt prioriteringar.

För den Regionala fonden kommer det finnas en referensgrupp som kan näringslivs- och tillväxtfrågor. Även den gruppen kommer att använda en prioriteringsmall för att säkerställa att ansökningar prioriteras sakligt. Gruppen kan komma att bestå av representanter för t ex, LRF, yrkesfiskarna, näringslivskontoren, Landstinget, Företagarna, enskilda företag m fl.

10.2 Avstämning med andra aktörer

Den strategi som vi nu har format bygger i stor utsträckning på underifrånperspektivet men också på de planer och strategier som länsstyrelserna och kommunerna arbetar med. Vår samverkan med länsstyrelsen i Västernorrland, kommunerna, kommunförbundet och landstingen i området har etablerats redan under föregående programperiod. Länsstyrelsen i Västernorrland tagit initiativ till bred samverkan med och mellan länets leaderområden genom att sammankalla till gemensamma möten med olika inriktning.

Samtidigt har leaderrepresentanter varit inbjudna att delta i Länsstyrelsens egen process i planeringen för programperioden 2014-2020, vilket har underlättat en samsyn och förståelse. Detta samarbete kommer förhoppningsvis att fortsätta och utvecklas under 2014-2020. Vi har också årligen haft periodiska avstämningar och möten med Landstinget och Kommunförbundet avseende utvecklingsfrågor, något vi planerar att vidareutveckla under nästkommande period.

På lokal nivå arbetar vi med offentliga aktörer från varje kommun i LAG, dessa sitter i sin tur ofta i många andra sammanhang med regionalt utvecklingsansvar och fungerar både som "förankrare" och förmedlare inom många områden avseende kommunala och regionala utvecklingsstrategier. Kommunerna deltar ofta som projektägare och/eller medfinansierare i projekt finansierade av andra regionala program, exempelvis bredbandsutbyggnad, infrastruktur och entreprenörskap.

Vi kommer att ha en nära kontakt kring kommunernas utvecklingsplaner och kommer att ha avstämning med t ex destinationsutvecklare, näringslivsutvecklare, fritidsförvaltningar, kulturförvaltning mm vid enskilda projekt där det bedöms nödvändigt. Samtidigt sker en regelbunden information till kommunstyrelsen för varje kommun om programmets utveckling och inriktning på en övergripande nivå för att vi ska förstå varandra och kunna uppnå effektivitet och synergieffekter.

Vi kommer också att stämma av inriktningar med Länsstyrelsen, Socialfonden och Regionalfonden så snart alla har hittat sina former. Avsikten är att hitta bästa sätt att komplettera både dessa och andra stödformer riktade till projektägare på landsbygden.

10.3 Jämställdhet och icke-diskriminering

Ett av strategins två horisontella mål är jämställdhet och icke-diskriminering. Arbetet med att genomföra strategin ska utgå från ett jämställdhets- och normkritiskt perspektiv som ska genomsyra både kansliets arbete och LAGs beslutsfattande.

Det kan konkret innebära både att t.ex. utforma informationsmaterial- och insatser inkluderande så att de tar hänsyn till exempelvis kön, könsidentitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsskillnader, sexuell läggning och ålder, men också att granska projektansökningar utifrån ett jämlikhetsperspektiv. Kansliet har en viktig roll när det gäller att stötta och lotsa projekten i detta. Det kan exempelvis göras genom att aktivt ställa frågor kring hur olika personers villkor i området gynnas av att ett projekt genomförs och därmed väcka tanken hos projektsökande. Ett annat konkret sätt kan vara att i informationsinsatser gentemot projektsökande påvisa fördelarna med att arbeta normkritiskt och utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Det är viktigt att kansliet för statistik över antal kvinnor och män som deltar i projekten och har i åtanke att många av landsbygdens arbetsmarknader är könsegregerade. Det kan också vara aktuellt att föra statistik över om män eller kvinnor är projektägare/projektledare eller ingår i projektgruppen, för att följa upp hur stöden fördelas inom strategin. Projektens resultat ska följas upp och utvärderas löpande för att kunna korrigera eventuella snedvridningar. Detta är särskilt prioriterat för projekt som finansieras av Socialfonden, men är aktuellt även i de andra fonderna.

Kansliet ska löpande analysera verksamheten utifrån ett jämlikhetsperspektiv; om lika mycket pengar satsas på kvinnor och män, om satsningarna som görs har likvärdig effekt, och om olika personer bemöts och behandlas likvärdigt i kontakten med kansliet. En viktig förutsättning för kansliets arbete är utbildning i frågorna, men förutsättningarna för allt uppföljningsarbete beror på vilken budget området blir tilldelad.

Ett viktigt urvärderingskriterium i LAGs beslutsfattande är att titta på hur besluten den fattar påverkar olika personers och gruppers villkor i området. För att kunna göra bra bedömningar av detta är det viktigt att LAG får utbildning i normkritik och konkret jämställdhetsarbete. Det är också en viktig faktor hur representationen av olika grupper ser ut i LAG. Om LAG består av många olika typer av personer ger det en större kontaktyta att nå ut till med information om möjligheten att söka stöd, vilket kan främja att fler olika typer av grupperingar och projekt söker stöd från Leader. Kompetens inom jämställdhet och icke-diskriminering kommer vara ett perspektiv att väga in vid rekryteringen av personal till kansliet.

Oskars Surströmming, en lokal produkt från havet. Fotograf Lena Liljemark

11. Kommunikation

Syfte och mål med kommunikationen

Kommunikationens syfte är att sprida kunskap om Leader Mittland Plus och leadermetoden. Målet är att alla internt, föreningar, företag, offentliga organisationer och privatpersoner ska känna till och se nytta av att arbeta med Leader och vilja delta för att uppnå målen.

Våra kommunikationsmål är följande:

- Presumptiva projektsökande, finansiärer och allmänhet **skall känna till** att projektstöden finns och vilka insatsområden vi verkar inom.
- Det ska vara **lätt att hitta** information om stöden, våra mål och våra urvalskriterier via våra kommunikationskanaler och framförallt på vår hemsida.
- Vi skall tillsammans **sprida information** om leadermetoden, Leader Mittland Plus strategi, våra mål och våra insatsområden till alla målgrupper.
- Vi skall **uppmuntra samverkan** mellan projektsökande, aktiva projekt och andra aktörer in om landsbygdsutveckling eller lokala aktörer.
- Vi skall **sprida EUs roll** för Leader Mittland Plus.

Övergripande information

Övergripande information om Mittland Plus ska finnas på organisationens hemsida, facebook, nyhetsbrev och i en informationsfolder. Informationen skall spridas till lämpliga mötesplatser, på lokal nivå så att tillgängliggörs för en bredare allmänhet och presumtiva projektsökande. Vi skall också delta på befintliga möten och informera om vår verksamhet.

Vi kommer att göra en populärversion av strategin på ett tidigt stadium och vi kommer att göra en version som är lätt att läsa. Dessa ska underlätta för projektsökande att tillgodogöra sig den viktigaste informationen i strategin. Båda dessa produkter kommer att översättas till engelska för att skapa förutsättningar dels för internationellt samarbete, men också för boende i Sverige med annan språkbakgrund. Vår ambition är också att göra en inläst version för dem med synsvårigheter.

Informationskanaler

○ Personliga möten (Face2Face)	○ Sociala medier
○ Lokala inspiratörer	○ Story-telling/lyckade exempel
○ Möten i olika former	○ Media
○ Hemsida	○ E-post

En av våra viktigaste informationskanaler är våra lokala informatörer i varje kommun. Dessa ser till att vi hela tiden har ett genuint underifrånperspektiv samtidigt som de sprider information om vår verksamhet. De är själva grunden för att vi ska kunna nå ut till alla delar i vårt område och uppnå våra mål.

Samtidigt vill vi sprida ett budskap att alla är informatörer, vilket ställer höga krav på den interna kommunikationen. Oavsett om du är LAG-medlem, sitter i referensgrupp, är projektägare eller finansiär ska du på ett enkelt sätt kunna delta i informationsspridningen. Det här ställer dels krav på den intern kommunikation, men också på vår officiella information som ska vara lättillgänglig. För att sprida information inom organisationen behövs en enkel form av intranät och förutsättningar för fysiska möten mellan LAG: s medlemmar, referensgrupper, kansliets personal, lokala inspiratörer och målgrupperna är viktigt för att alla ska ha rätt information. Alla verksamma ska ha kunskap och utbildning om vad strategin och målen i den står för innan vi kan förvänta oss att omvärlden ska förstå det. Vi tror att det mänskliga mötet och "mun mot mun" metoden är den överlägset bästa informationskanalen.

För att uppfylla det här är det viktigt att alla som verkar inom Mittland Plus känner en stolthet och ser sig själv som goda ambassadörer. Vi måste prioritera att bygga upp en teamkänsla inom hela organisationen och mellan olika typer av grupperingar och finnas på eller skapa aktiva, tillgängliga, kreativa mötesplatser.

Hemsidan är tillsammans med de lokala inspiratörerna vår viktigaste informationskanal för att nå alla våra olika målgrupper. Det är också kanalen för intern information. Det är viktigt att varje målgrupp känner att det finns information av värde för just dem. En ny hemsida ska arbetas fram. Den ska vara kortfattad, konkret och tydlig. Besökaren ska få en tydlig överblick av Mittland Plus och vad vi erbjuder. Sidan ska vara lätt att orientera sig runt på med tydliga menyer, ingångar och länkar. Den ska vara kopplad till sociala medier och vara interaktiv och nytänkande. En hemsida som inte uppdateras på länge upplevs inte som en trovärdig sida för hämtning av information. Ett kontinuerligt flöde av nyheter ska därför prägla hemsidan så att den ska kännas uppdaterad och aktuell. Målet bör vara att kontoret själva ska kunna uppdatera sidan med minst en nyhet varje vecka. Det är en fördel om hemsidan kan innehålla en form av intranät med inloggning för aktiva förtroendevalda och medarbetare.

Målgrupper och exempel på lokal nivå

- **Personer och organisationer som söker stöd**
 - Befintliga projektsökare/orter som redan är aktiva
 - Utpökade grupper som ungdomar, nysvenskar
 - Områden eller projektsökare som vi inte når ut till
- **Vidareförmedlare inom vår egen organisation:**
LAG, valberedning, referensgrupper, arbetsgrupper, personal, inspiratörer mm
- **Samarbetspartners, partnerskap och finansiärer:**
Parter inom alla sektor och för alla delar av landsbygdens vardag
- **Allmänheten:**
Personer som bor och verkar i eller berörs av vad som händer i området.

Olika kommunikationsinsatser för olika faser

Under **uppstartsfasen 2015-2016** fokuserar kommunikationen på att nå ut till alla i huvudmålgruppen för att informera om metoden och målen med Lokalt ledd utveckling. Dessutom ska information om våra stöd och hur man söker ska prioriteras högt. Det kan t ex ske genom flyers, sociala medier, utbildning, lokala träffar, homepartys och en roadshow.

Under **genomförandefasen 2016-2021** handlar det fortsatt om att kommunicera med huvudmålgruppen, men också att reagera på de kommunikationsbehov som uppstår och som samarbetspartners och vidareförmedlare uppmärksammar. Här bör vi också efter uppföljning fokusera på underrepresenterade grupper och orter. Viktigt är också att sprida "lyckade exempel" via produktblad på projekt som är igång och avslutats. Under den här fasen sker också uppföljning av projekt och möten mellan projekt och projektägare står i fokus för att främja samverkan mellan projekten och våra områden.

Slutfasen 2021-2023 har fokus på att sprida resultat från programmet. Då är det angeläget att nå alla målgrupper, så att de förstår vad som skett i programmet, måluppfyllelse och hur medlen har använts.

Budskap

Eftersom kommunikation alltid sker på mottagarens villkor är det viktigt att tänka igenom budskapen som kommuniceras. Vi vill gentemot alla målgrupper nå ut med strategins huvudmål samtidigt som det allmänna budskapet om landsbygdsutveckling. Budskapen utformas utifrån de olika målgrupperna. Målgrupperna kan också finfördelas t ex måste man tänka annorlunda när man riktar sig till nysvenskar, ungdomar jämfört med redan projekterfarna presumtiva projektägare.

Målgrupp: Personer som söker stöd

Budskap: Tillsammans med andra kan du bidra till att din landsbygd/ditt kustområde lever och utvecklas med Leader Mittland Plus.

Målgrupp: Vidareförmedlare

Budskap: Vi är alla lika viktiga för att lyckas. Vi jobbar tillsammans och lär oss av varandra för att bidra målen i Leader Mittland Plus.

Målgrupp: Samarbetspartners

Budskap: Vi jobbar tillsammans, drar åt samma håll och lär oss av varandra för att bidra till en hållbar lokal utveckling på landsbygden.

Målgrupp: Allmänheten

Budskap: Leader Mittland Plus bidrar till en inkluderande levande landsbygd.

Aktiviteter

Aktiviteter kan vara allt som leder till att kommunikationsmålen uppfylls. Samma aktivitet kan användas i flera marknadskanaler. En aktivitet kan vara ett informationsblad, event, föreläsning, workshop, nätverksträff, annons, pressrelease, nyhetsbrev, bildspel, mässa, roadshow, homeparty, lansering av ett paraply mm.

Vid alla typer av möten ska vår kommunikation och marknadsföring lägga stor vikt vid relationer och vara relationsorienterad. Att fokusera på personliga möten ligger i linje med strategins syfte. Därför är det viktigt att inför varje möte tydliggöra syftet och målet. Detta för att säkerställa att det blir ett bra och kreativt möte som för verksamheten vidare.

Kommunikationsplan, se bilaga 5

12. Uppföljning och revidering

Uppföljning är en regelmässig och fortlöpande insamling av information för att kontrollera hur vår verksamhet genomförs och fungerar. Det kan avse både verksamhet och ekonomi såväl som kombinationen av dessa. Uppföljningen är ett löpande styrinstrument som varje år ska ta ställning till huruvida behov finns av revidering av strategi och måldokument. Förutom vår egen uppföljning är vi också en del i Jordbruksverkets och EUs uppföljning, vilka kräver in uppgifter av oss varje år. Det som skrivs i det här avsnittet avser framförallt vår egen uppföljning och utvärdering.

Uppföljning riktas dels på den egna organisationen dvs. vårt utfall, men också på våra beviljade projekt. Två gånger per år skall projekten skicka in delrapporter för att man ska kunna följa utfallet i relation till ansökan och fortsatt uppföljning sker även efter projektens avslut. Projektens resultat blir ju i förlängningen leaderområdets resultat och därför är uppföljning av de enskilda projekten av största betydelse för att uppnå förväntat resultat. Uppföljningen av projekten måste dock ske med minimal administrativ belastning på projekten om det ska fungera i verkligheten. Uppföljning av projekt skall och bör även ske genom besök på plats både av kanslipersonal, av referensgrupper och av LAG. Det är en viktig del i gemensamt lärande och samverkan inom partnerskapet.

Utvärdering är en grundligare process där man även analyserar resultatet och tittar på särskilda utvalda frågor. Utvärdering sker vid halvtid av programmet och efter programmet slutförande. Syftet med halvtidsutvärderingen är att ge information som kan hjälpa till att styra verksamheten i rätt riktning medan syftet med slututvärderingen är att ge svar på om verksamhet uppnått önskad verkan.

Mål för LAGs uppföljning och utvärdering

I centrum av all uppföljning och utvärdering skall alltid verksamhetens hjärta finnas dvs lokal landsbygdsutveckling enligt leadermetoden.

Målet och syftet med vår uppföljning och utvärdering är att:

- Säkerställa att vi använder resurserna i enlighet med strategin
- Ge oss ett redskap för att löpande styra verksamheten mot önskat utfall
- Bidra till lärande för alla inblandade.

Utvärderingens skall framförallt ge ett omdöme om den verksamhet som bedrivs/bedrivits. Syftet är att lära och fokus bör ligga på effekter från åtgärder och gärna även effekter i förhållande till insatta resurser (tid, pengar mm). Utvärdering skall också kritiskt granska verksamheten och genomföras tidsmässigt vid halvtid efter 2018 och efter avslut av innevarande leaderperiod 2023.

Uppgiften bör vara att inte enbart att beskriva, kartlägga eller mäta. Det viktigaste är snarare att utvärderingen försöker gå djupare. Att öka medvetenheten och se samtliga aspekter, värden och kvaliteter i vår verksamhet gör att vi kan lära oss mer om hur man bäst fördelar resurser för att uppnå landsbygdsutveckling.

Styrning och organisation

Det är viktigt att arbetet med uppföljning och utvärdering ligger på både kansli och på LAG. Det yttersta ansvaret ligger på LAG och utförande kan t ex kombineras mellan förtroendevalda och kansli i syfte att skapa större delaktighet. Ett sätt att uppnå detta kan vara att redan från början utse en styrgrupp som består av en person med utvärderingsansvar både från kansli, LAG och från varje referensgrupp i socialfonden och regionalfonden. Detta ger ett bredare team som kan diskutera frågan och se till att frågan hålls levande under hela perioden.

Det måste redan från början finnas en struktur för hantering av data från projekt och verksamhet som löper genom hela perioden. Dels för att insamling ska ske hela tiden, men också för att ge underlag för löpande styrbeslut hos LAG.

Mittland Plus avser att via det egna kansliet sköta löpande uppföljning både inom ekonomi och inom verksamhet. Detta kompletteras med inköpt kompetens vid behov. Det kan fylla en funktion att en extern gör vissa analyser kopplade till strategins inriktning även löpande. Ett externt öga med kunskap om Leader och strategin är friställt från löpande drift och beslut och kan tidigare se eventuella felaktigheter i inriktningen. Det skulle kunna fylla en funktion t ex de första tre åren och hjälpa oss att uppnå bästa resultat. Vad det gäller halvtidsutvärderingen kan vi tänka oss en kombination av egen och extern tjänst enligt ovan.

Däremot avser vi definitivt att köpa in en professionell tjänst för slututvärderingen med särskild utvärderingskompetens. Det avser vi att upphandla själva lokalt, men gärna tillsammans med andra likartade områden. Vi kan tänka oss att arbeta tillsammans med andra fyrfondsområden eller andra områden där vi delar inriktning eller värdegemenskap. Valet av partners skall dock få verka fram under programperioden.

Metodval vid utvärdering

Vår löpande uppföljning har framförallt ett kvantitativt fokus dvs. vi följer upp olika måltal och ser hur vi ligger till. Vid varje årsrapport för en sammanställning av uppgifterna. Gentemot Jordbruksverket sker också en utökad årsrapport vartannat år.

Utvärdering kommer att ske vid halvtid och vid programmet slut. Den ska till skillnad från uppföljningen ha ett kvalitativt fokus som kompletterar bilden vi fått från löpande uppföljning. Vi tycker att det är viktigt att försöka att nå och hitta mer svårångade kriterier som påverkar måluppfyllelsen i både våra projekt och hela vår verksamhet. Riktlinjerna för detta ska utformas efter vårt första år, när vi fått en tydligare bild av vad som kan vara relevant att utvärdera.

Vi bedömer inte att vi har resurser till att ha en genomgripande process-utvärdering, utan vi inriktar oss på en kombination av mål-resultatuppföljning med interaktiva inslag (se tabell nedan). Vi kommer dock ändå att bedöma arbetssätt och innehåll i vår utvärdering, men inte på processinriktad grund. Vi kommer också att efter halvtidsutvärderingen besluta mer formellt vad vi vill ha ut av en slututvärdering och även ta in professionella synpunkter på metodval mm.

Tabell med sammanställning över olika utvärderingsmetoder

	1. Mål-resultatutvärdering	2. Processutvärdering	3. Interaktiv utvärdering
1. Mot vilka kriterier sker utvärdering?	Utvärdering sker mot mål i mätbara resultattermer	Utvärdering sker mot kriterier för vad som utmärker en god process	Besvaras genom intressenternas deltagande
2. Hur förhåller sig utvärdering till verksamhetens genomförande?	Genomförandet ses som ett rent verkställande av beslut som man inte behöver gå in närmare på	Intresset inriktas på genomförandet t ex för att bedöma arbetssätt och innehåll	Fragor om genomförandet utformas utifrån vad olika intressenter vill veta
3. Vilka resultat fokuseras och för vem?	Kvantitativt mätbara resultat	Resultatet antas positivt om man konstaterar att genomförandet motsvarar ställda krav	Intresse inriktas på vad olika intressegrupper ser som viktigt att utvärdera utifrån sina perspektiv

Tabell Ove Carlsson ur boken "Utvärdering är mer än metod"

Säkerställande av data

Vid projektavslut skall varje projekt fylla i resultaten från sin verksamhet och lämna in detta med slutrapporten. För att göra detta ska man utgå från de definitioner på indikatorer som finns i strategin. Utfallet fylls sedan löpande in i en matris för att ge LAG och verksamhetsledare översikt om hur verksamheten ligger till löpande. Definitionerna säkerställer att insamlade uppgifter är de som vi avsåg att mäta. Det gör att kommunikationen ut till projekten vid projektavslut är oerhört viktigt. Vid godkännande av slutrapport skall verksamhetsledaren göra en rimlighetsbedömning av inlämnat material.

Extern kommunikation av resultat

I samband med varje årsrapport göra en årlig sammanställning av det löpande material som vi följer upp. Det här kommuniceras ut till alla våra målgrupper via internet, FB och nyhetsbrev. Det är lämpligt att kommunicerar ut det den på olika sätt till olika målgrupper. Utfallet av uppföljning och utvärdering skall användas till att sprida kunskap om vår verksamhet och bidra till att visa att vi är en transparent organisation. Uppnår vi inte önskat resultat, så ska vi informera om det. Alla bidrar för att vi ska uppnå våra mål och då måste alla få information om resultatet och man ska kunna bidra till lärande och justera inriktningen på verksamhet och projekt. Ett sätt att sprida information om resultat är också att hela tiden producera produktblad på avslutade projekt, men också på goda exempel av projekt som är pågående.

Tidsåtgång och finansiella resurser

Uppföljning är ett löpande arbete som ansvarsmässigt ligger på LAG, men utförandemässigt ligger på kansliet. Beroende på vilken kompetens som anställs kan vissa saker måste köpas in, medan andra ligger inom organisationen. Fördelning av tid och resurser för olika uppgifter åligger den som har budgetansvar och är också rörligt över tid. Vissa perioder under ett år läggs mycket resurser på den typen av verksamhet och andra mindre. Löpande delar som insamling av material skall dock finnas som rutin hela tiden på samma sätt som vi bokför alla våra kostnader i ett ekonomiprogram. Över tid under programperioden vet vi att det går mer resurser för uppföljning och utvärdering vid haltidsutvärderingen och i slutet av perioden. Detta måste tas hänsyn till vid bemanningsplanering och eventuellt inköp av tjänst.

Uppföljning och utvärdering av fonderna

Uppföljning sker på samma sätt både generellt och per fond. Allt skall finnas dels på fondnivå samtidigt som det enkelt skall kunna upparbetas till en övergripande nivå som gäller hela verksamheten. Det gäller både verksamhetsuppföljning och ekonomisk uppföljning. Det här ställer krav på hur vi bygger upp våra rutiner i uppstarten.

Tidplan uppföljning och utvärdering, se bilaga 6

13. Bilagor

- Bilaga 1: SWOT-analys
- Bilaga 2: Omvärldsanalys
- Bilaga 3: Definition av indikatorer
- Bilaga 4: Urvalskriterier
- Bilaga 5: Kommunikationsplan
- Bilaga 6: Tidplan för uppföljning och utvärdering

Hänvisning till utdrag 4. Några aktuella omvärldsförhållanden ur Framtid Västernorrland! Regional utvecklingsstrategi för länet 2011-2020. Huvuddokument RUS 2011-12-16 Dnr 100-274-10

Mjällådalen i Timrå med sin meandrande oreglerade Mjällå, fotograf Fredrik Karlsson

